

Omaan kotiin -hanke

Pirkanmaan hyvinvointialueen ja Tampereen kaupungin yhteinen hankesuunnitelma
pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi vuosille 2025–2027

Sisällys

Omaan kotiin -hanke	1
Pirkanmaan hyvinvointialueen ja Tampereen kaupungin yhteinen hankesuunnitelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi vuosille 2025–2027	1
1 Hankkeen tarve.....	1
2 Kohderyhmät	3
3 Tavoitteet	5
4 Hankkeen toimijat, organisoituminen ja yhteistyötahot.....	6
5 Toteutus ja toimenpiteet.....	8
5.1 Toimenpide 1: Yhdyspintarakenteiden vakiinnuttaminen ja yhteisen tiedontuotannon vahvistaminen8	
5.2 Toimenpide 2: Asiakasohjautumisen parantaminen ja asumissosiaalisen työn laajentaminen ja osaamisen vahvistaminen koko alueelle	11
5.3. Toimenpide 3: Nopsajalka-työn kehittäminen koko alueella vastaamaan erityisen vaativissa olosuhteissa elävien henkilöiden asumisen tuen tarpeisiin.....	15
5.4 Toimenpide 4: Vankierityisen sosiaalityön kehittäminen ja asuttamistyö yhteistyössä toimijaverkoston kanssa.....	19
5.6 Asunnottomuutta kokevien henkilöiden osallisuuden ja toimijuuden vahvistuminen.....	20
6 Aikataulu	21
7 Tuotokset, tulokset ja juurruttaminen	23
8 Hankkeen hallinnointi ja organisoituminen	24
9 Hankkeen resurssit	25
10 Viestintä.....	27
11 Seuranta, arviointi ja mittarit	28
12 Riskit ja niihin varautuminen	28

1 Hankkeen tarve

Avustusta haetaan pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen tähtäävien toimenpiteiden toteuttamiseen sekä Pirkanmaan hyvinvointialueella että Tampereen kaupungilla. Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen edellyttää kuitenkin myös sellaisia toimenpiteitä, joilla pystytään estämään uusien henkilöiden päätyminen pitkäaikaisesti asunnottomaksi. Tämän vuoksi tavoitteena on samanaikaisesti myös pitkäaikaisasunnottomuuden ehkäisy kohdistamalla toimia asunnottomuutta tai sen uhkaa kokeviin henkilöihin. Avustuksella vahvistetaan jo olemassa olevia yhteisen työn rakenteita sekä asiakastyössä että strategisella ja kehittämistyön tasolla. Erityisenä painopisteenä ovat vuokranantajien kanssa tehtävän yhteistyön rakenteiden vahvistaminen ja suunnitelmallisuuden lisääminen sosiaalisessa asuttamisessa sekä asumisen jatkuvuuden turvaamisessa. Tässä työssä hyödynnetään jo luotuja malleja ja prosesseja. Avustusta haetaan lisäksi pitkäaikaisasunnottomien ja pitkäaikaisasunnottomuuden uhan alla olevien henkilöiden parissa tehtävien työmuotojen operatiiviseen kehittämiseen.

Vuoden 2023 15. marraskuuta tehdyn poikkileikkauspäivän laskennan perusteella yksin eläviä asunnottomia oli Pirkanmaalla yhteensä 289, joista tamperelaisia asunnottomia oli 274 henkilöä. Pitkäaikaisesti asunnottomia henkilöitä oli Tampereella 33 ja Pirkanmaalla yhteensä 36. Pitkäaikaisasunnottomuus laski Tampereella tasaisesti vuosina 2009–2012, jonka jälkeen lasku taittui ja osin pitkäaikaisasunnottomien määrä nousi vuoteen 2020 tultaessa. Vuonna 2020 Tampereen kaupungin toteuttamassa asunnottomuuslaskennassa löydettiin 78 pitkäaikaisesti asunnotonta henkilöä. Pitkäaikaisasunnottomien henkilöiden määrän kasvu selittyy kuitenkin osaltaan laskentatavan kehittämiseen ja siihen, että tuolloin asunnottomaksi epäiltyjen henkilöiden rekisteritietoja alettiin tarkastella sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmästä yhdessä muiden käytössä olleiden tietolähteiden kanssa. Kuitenkin vuodesta 2020 lukien laskentaa on toteutettu yhdenmukaisesti, joskin tietolähteiden määrä on vuosittain hieman vaihdellut. Kuitenkin vuodesta 2020 lukien tietoja voidaan pitää karkeasti toisiinsa nähden vertailukelpoisina. Vuoden 2020 jälkeen pitkäaikaisasunnottomuus kääntyi Tampereella laskuun, ja erityisesti vuonna 2023 pitkäaikaisasunnottomuutta onnistuttiin tuloksellisesti vähentämään: pitkäaikaisasunnottomuus väheni yli 30 % vuonna 2023 vuoden 2022 tietoihin verrattuna. Muutos liittyy vahvasti liikkuvien sosiaalipalveluiden kehittämiseen, jota toteutettiin Tampereen kaupungin aikuisten sosiaalipalveluissa ja myöhemmin Pirkanmaan hyvinvointialueella sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamassa asumisen tuen hankkeessa.

Suurin osa pitkäaikaisasunnottomista on miehiä, mutta naisten suhteellinen osuus pitkäaikaisesti asunnottomista on noussut, jota voidaan pitää huolestuttavana kehityksenä. Muiden ryhmien tilanne on pysynyt melko muuttumattomana koko tarkastelujakson ajan, eikä esimerkiksi nuorten tai maahan muuttaneiden asunnottomuudessa ole havaittavissa selkeää määrällistä kehityssuuntaa. Nuorten osalta voidaan kuitenkin todeta, että heidän asunnottomuutensa on usein episodista. Kuitenkin Tampereen

kaupungin ja Pirkanmaan hyvinvointialueen toteuttamasta asunnottomien henkilöiden sosiaalisten olosuhteiden tyypittelystä tiedetään, että osalla nuorista asunnottomista on kerrostuneita sosiaalihuollon tarpeita.

Asunnottomuuden kokonaisvaltaisen tilannekuvan muodostamista haastaa Pirkanmaalla se, että kaikki kunnat eivät toteuta asunnottomuuslaskentaa vuosittain, joka liittyy yhtäältä siihen, että osa asunnottomuuslaskennan toteuttamiseen liittyvästä osaamisesta on siirtynyt hyvinvointialueelle, mutta myös siihen, että kunnat eivät välttämättä saa asunnottomia henkilöitä kohtaavilta toimijoilta tietoja asunnottomista kuntalaisistaan. Kuitenkin karkeasti voidaan arvioida, että suurin osa asunnottomuudesta keskittyy keskuskaupunkiin Tampereelle. Tampereen toteuttamasta asunnottomuuslaskennasta tiedetään kuitenkin, että enemmän kuin joka kymmenes tamperelainen asunnoton on muuttanut Tampereelle vailla vakinaista asuntoa toisesta kunnasta, joka tarkoittaa käytännössä, että asuminen on kriisiytynyt jo muualla. Näin ollen toimenpideohjelman toimenpiteitä ei ole syytä keskittää vain Tampereelle, vaan osoittaa myös muualle Pirkanmaalla.

Tampereella ja Pirkanmaan hyvinvointialueella on tehty asunnottomuuden vähentämiseksi työtä jo vuosien ajan. Erityisinä vahvuuksina voidaan mainita olemassa olevat yhteistyörakenteet, joita on luotu ja pidetty yllä jo PAAVO I -kaudesta lähtien. Tampereen ja Pirkanmaan hyvinvointialueen asunnottomuutta vähentävää yhteistyötä koordinoi ja ohjaa Pirkanmaan asunnottomuuden vähentämisen yhteistyöryhmä, joka on hyvinvointialuejohtajan nimeämä ja jota koordinoidaan hyvinvointialueen työnä. Yhteistyöryhmän lisäksi Pirkanmaalla on toiminut vuodesta 2021 alkaen asunnottomuustyön verkosto, jonka tarkoitus on ylläpitää asunnottomuustyötä tekevien eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja saada systemaattista tietoa asunnottomuustilanteesta. Yhteistyötä tehdään yhteistyörakenteiden lisäksi myös jokapäiväisessä asiakastyössä niin kaupungin asumisneuvonnan, hyvinvointialueen asumisneuvonnan kuin muun sosiaalihuollon ja vuokranantajayhteistyön muodoissa. Hankkeessa ei näin ollen lähdetä alusta asti luomaan jotakin uutta yhteistyörakennetta, vaan vahvistetaan nykyisiä rakenteita erityisesti yhteisen asuttamistyön ja asumisen sujumisen osalta.

Vaikka Tampereella on sekä kaupungin että hyvinvointialueen järjestämää asumisneuvontaa ja sosiaalihuollon työmuotoja, kuten liikkuvaa työtä, on kehitetty vuosia, Tampereen kasvava väestömäärä (jopa 6000 muuttajaa vuosittain) ja pienituloisten ja nuorten henkilöiden painottuminen muuttajissa lisää jatkuvasti painetta eri palveluihin. Jotta pitkäaikaisasunnottomuus ja laajemmin asunnottomuus saadaan poistettua Pirkanmaalla, on tunnistettu muutama erityisen keskeinen tarve, joihin haettavalla hankkeella vastataan. Ensinnäkin on todettu, etteivät asunnottomat henkilöt saa tällä hetkellä sosiaalihuollon palveluja riittävän nopeasti ja saavutettavasti, eli sekä asunnottomien henkilöiden että heidän kanssaan työskentelevien tahojen mahdollisuuksia asioida työikäisten sosiaalihuollon palveluissa tulee vahvistaa.

Toisekseen on havaittu, että erityisesti pitkään tai toistuvasti asunnottomuutta kokevien henkilöiden mielenterveyteen ja päihteisiin liittyvät tuen ja hoidon tarpeet ovat niin kompleksisia, etteivät yleisen sosiaalihuollon työskentely tai perustason mielenterveys- ja päihdetyön palvelut vastaa henkilöiden tarpeisiin riittävästi, vaan tarvitaan erityistason asiantuntijatyötä, jossa yhdistyy sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon osaaminen vaativan tason asunnottomuustyöstä ja mielenterveys- ja päihdetyöstä.

Liikkuvaa asunnottomuustyötä tulee kehittää siten, että mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalveluysiköissä ja omissa vuokra-asunnoissa asuvat henkilöt saavat nopeasti vahvaa tukea myös iltaisin ja viikonloppuisin. Tarvitaan siis Nopsajalka-työn sisälle tehostetumpaa, erityistä päihde- ja mielenterveystyön osaamista, joka tukee asumispalveluysiköitä ja muita ammattilaisia heidän työssään.

Kolmanneksi hankkeella pilotoidaan vankierityistä sosiaalityötä, koska Pirkanmaan osalta on tunnistettu, että alueelle vankilasta vapautuvat henkilöt ensinnäkin ovat usein asunnottomia ja toisekseen ruuhkautuneet sosiaalihuollon ja psykiatrian palvelut hankaloittavat tarvittavien palvelujen ja asumisen järjestämistä oikea-aikaisesti. Neljänneksi hankkeessa kehitetään matalan kynnyksen sosiaaliohjausta ja sosiaalihuollon päihdetyötä siten, että työskentely kohdistuu 3. sektorin aktiivisesti päihteitä käyttävien henkilöiden kohtaamispaikkaan ja katu ympäristöihin. Työllä vahvistetaan päihteitä käyttävien pitkäaikaisasunnottomien ja sen riskissä olevien henkilöiden asumisen järjestämistä ja turvaamista. Viidenneksi hankkeessa selvitetään keinoja, joilla pitkäaikaista asunnottomuutta kokeneiden henkilöiden asemaa asuntomarkkinoilla voitaisiin edistää yhteistoiminnassa vuokra-asuntotoimijoiden kanssa.

2 Kohderyhmät

Hankkeen kohderyhmänä ovat pirkanmaalaiset pitkäaikaisasunnottomat henkilöt sekä henkilöt, joilla on kohonnut riski pitkäaikaisasunnottomuuteen. Erityisessä pitkäaikaisasunnottomuuden riskissä ovat henkilöt, jotka ovat asunnottomia ja joilla on lisäksi erityisen tuen tarpeita tai rikkonainen asumishistoria. Erityisinä painopisteinä hankkeessa ovat nuoret pitkäaikaisasunnottomat ja sen riskissä olevat. Yhtenä keskeisenä nuorten ryhmänä hankkeen osalta ovat jälkihuoltonuoret, sillä tamperelaisten asunnottomien henkilöiden sosiaalisten olosuhteiden tyypittelystä tiedetään, että jälkihuollossa olevat nuoret kokevat asunnottomuutta keskimäärin useammin kuin ne nuoret, jotka eivät ole olleet lastensuojelun sijaishuollossa. Jälkihuoltonuoret ovat monella tapaa erityisen haavoittuvassa asemassa, ja heillä on kohonnut riski moniin terveyttä ja hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin, mikä edellyttää erityisiä toimia heidän oikeuksiensa turvaamiseksi (ks. samansuuntaisesti esimerkiksi apulaisoikeusasiamies Maija Sakslinin ratkaisu EOAK/1841/2023).

Toisena erityisenä painopisteenä ovat vankilasta ilman asuntoa vapautuvat vangit. Pirkanmaalle vapautuu vuosittain noin 600 vankia. Rikosseuraamuslaitoksen tilastojen mukaan tietoa vapautuvien asumisolosuhteista ei ole tilastoitu läheskään kaikkien kohdalla (esimerkiksi vuonna 2023 vapautuvista vangeista 363 kohdalla ei ollut tilastoitu tietoa asumistilanteesta), mutta asunnottomana vapautuvien osuus on suuri heidän kohdallaan, joista tieto on tilastoitu: vuonna 2023 asunnottomana tiedettiin vapautuvan 64 henkilöä, kun taas asunto oli 180 henkilöllä. Asunnottomuuden tiedetään aiheuttavan merkittävän riskin uusintarikollisuudelle ja henkilön omalle terveydelle ja hyvinvoinnille.

Tampereella vankilasta asunnottomana vapautuvat henkilöt olivat painopisteenä jo PAAVO I -kauden Nimi ovesa -hankkeessa. Tällöin kehitettiin yhteistyömalleja, joiden avulla koordinaatiota vapautuvista vangeista saatiin parannettua. Kuitenkin tämänhetkinen tilanne näyttäytyy heikolta Pirkanmaan osalta: pitkät jonot sosiaalipalveluihin ja psykiatrian palveluihin heikentävät vankilasta vapautuvien henkilöiden mahdollisuutta saada asunto ja tarpeensa mukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Lisäksi työikäisten sosiaalihuollon osalta on tunnistettu, että vankierityinen työ on porrasteisuuden näkökulmasta katsottuna erityistä, vaativan tason erityisasiantuntijatyötä. Vain harvoin vankilasta vapautuvia henkilöitä kohtaavien sosiaalihuollon ammattilaisten ammattitaitoon ei kerry osaamista tarpeeksi, jotta työtavat ja orientaatio kehittyisivät siten, että työskentely saisi parhaat mahdollisuudet onnistua tämän asiakasryhmän kohdalla, jolla on usein kielteisiä kokemuksia ja asenteita sekä luottamuksen puutetta viranomaisjärjestelmää kohtaan. Tarve vankierityiselle sosiaalityölle onkin noussut erityisesti vankiloista, rikosseuraamustyöntekijöiltä, rikostaustaisten henkilöiden parissa työskentelevistä järjestöistä ja Rikoksettoman elämän tukisäätiön asiamiestoiminnasta.

Kolmantena erityisenä painopisteenä ovat pitkäaikaisasunnottomuutta tai sen uhkaa kokevat naiset. Asunnottomien naisten lukumäärä ei ole laskenut samassa tahdissa kokonaisasunnottomuuden kanssa. Asunnottomuuden tiedetään asettavan naiset alttiiksi väkivallalle ja hyväksikäytölle. Y-Säätiön selvityksen¹ mukaan asunnottomista naisista 95 % on kokenut väkivaltaa ja 80 % on kohdannut seksuaalista väkivaltaa. Naisten asunnottomuuden erityispiirteenä voidaan pitää piiloasunnottomuutta, ja asunnottomista naisista 82 prosenttia oleskelee tuttavien tai sukulaisten luona. Naisten kohdalla tämä voi käytännössä tarkoittaa tilannetta, että yösijan saamisen vastikkeena on seksi. Asunnottomuuteen kietoutuva lähisuhdeväkivalta ja päihteet lisäävät asunnottomien naisten palveluiden suunnittelun haastavuutta.

Pirkanmaan hyvinvointialue on palveluverkkosuunnitelmassaan asettanut tavoitteeksi nais erityisen asumispalveluyksikön perustamisen. Yksikössä tulee olemaan sekä ympärivuorokautista asumispalvelua, asumispäivystystoimintaa että yhteisöllistä asumispalvelua. Lisäksi samaan yhteyteen on suunniteltu

¹ Y-Säätiö (2021) Nais erityisyys asunnottomuustyössä, NEA-hanke. Haettu 20.11.2024 osoitteesta <https://ysaatio.fi/aineisto/nais erityisyys-asunnottomuustyossa/>

perustettavan etäturvakoti nimenomaan päihteitä käyttäville naisille, joille muut turvakotipalvelut eivät sovellu. Hankkeen tavoitteena on mallintaa palvelujatkumojä asunnottomille naisille: asumispäivystyksestä siirtymisiä joko vuokrasuhteiseen asumispalveluun tai hajasijoitettuun vuokra-asuntoon, jonne viedään nais erityistä liikkuvaa työtä.

Neljäntenä erityisenä painopisteenä ovat pitkäaikaisasunnottomat henkilöt, joilla on vakavia mielenterveyshäiriöitä tai sairauksia ja tai vakava päihderiippuvuus. Asunnottomien henkilöiden olosuhteiden kerrostuneisuutta tarkasteltaessa asunnottomuuslaskennan yhteydessä on havaittu, että Tampereella - ja Pirkanmaalla laajemmin - on viime vuosina ollut useita poikkeuksellisia henkirikoksia tai vakavia väkivaltarikoksia asumispalveluysiköissä. Asumispalveluysiköiden henkilökunta on tuonut esiin riittämättömiä keinoja ennaltaehkäistä ja puuttua väkivaltaan ja muihin asumista vaarantaviin tilanteisiin. Usein väkivallan taustalta löytyy hoitamattomia psyykkisiä sairauksia ja usein lisäksi ongelmallista päihdekäyttöä. Muuntohuumeet, kuten Alfa-PvP ovat tuoneet asumispalveluysiköihin uusia ilmiöitä, kuten aiempaa ennalta-arvaamattomampaa ja impulsiivisempaa käyttäytymistä, väkivaltaista velanperintää ja järjestäytyneen rikollisuuden uhkaa (Perkiö ym. 2024²). Vaikka rikollisuuteen ja rikoksiin tulee ensisijaisesti puuttua poliisin keinoin, on syytä kokeilla myös tehostettua päihde-, mielenterveys- ja sosiaalityön liikkuvaa työtä ennaltaehkäisevästä näkökulmasta.

Välillisenä kohderyhmänä hankkeessa ovat eri organisaatioiden ammattilaiset, jotka kohtaavat asunnottomia henkilöitä. On tunnistettu, että ammattilaisten taitoja työskennellä asumisen ongelmia kokevien henkilöiden kanssa tulee vahvistaa. Pirkanmaalla, ja jopa laajemmin YTA-alueella, järjestetään hankkeen aikana koulutuksia ja työpajoja, joissa sekä lisätään tietoa asunnottomuusilmiöstä ja toimivista menetelmistä että myös kehitetään yhdessä hankkeen työmenetelmiä. Erityisenä työorientaationa on esimerkiksi traumasensitiivinen työote.

3 Tavoitteet

15.11.2022 poikkileikkauspäivänä Pirkanmaalla oli kuntien ilmoittamien tietojen mukaan 59 pitkäaikaisesti asunnottomia henkilöä. 15.11.2023 Pirkanmaalla pitkäaikaisasunnottomia henkilöitä oli 36. Koska kuitenkin asunnottomuuslaskentaan liittyy epävarmuutta, eivätkä kaikki Pirkanmaan kunnat ole vastanneet Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n lähettämään kyselyyn, ei 15.11.2023 poikkileikkauspäivän tietoa voida pitää täysin luotettavana selvityksenä pitkäaikaisasunnottomien määrästä. Näin ollen ammatilliseen arvioon perustuen hankekauden lähtötilanteeksi määritellään 60 pitkäaikaisesti asunnottomia henkilöä

² Huumeilmiöt Pirkanmaalla 2024 -sosiaalisessa raportissa kuvattiin laajasti Pirkanmaan huumeidenkäyttötilannetta. Raportti on luettavissa: [huumeilmiot-pirkanmaalla-2024-sosiaalinen-raportti \(pirha.fi\)](https://www.pirha.fi/huumeilmiot-pirkanmaalla-2024-sosiaalinen-raportti), haettu 20.11.2024.

Pirkanmaalla. Hankekauden ensimmäisellä puoliskolla tavoitellaan pitkäaikaisasunnottomuuden vähenemistä 50 %, eli loppuvuonna 2026 pitkäaikaisesti asunnottomia henkilöitä olisi Pirkanmaalla enintään 30. Hankekauden toisella puoliskolla tavoitellaan pitkäaikaisasunnottomuuden poistamista kokonaan vuoteen 2027 mennessä. Poistamistavoitteeseen katsotaan päästyn, kun pitkäaikaisasunnottomia todetaan olevan Pirkanmaalla alle viisi henkilöä. Lisäksi hankkeen tavoitteena on kokonaisasunnottomuuden vähintään puolittuminen vuoteen 2027 mennessä, jotta pitkäaikaisasunnottomuus ei lähde nousuun hankkeen jälkeen. Vuonna 2023 yksineläviä asunnottomia oli Pirkanmaalla 289 henkilöä. Hankkeen tavoitteet ovat yhdenmukaisia Tampereen kaupungin ja Pirkanmaan hyvinvointialueen yhteisen pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen toimenpideohjelman kanssa. Toimenpideohjelma on hankesuunnitelmaa laajempi; hankeavustusta kohdistetaan toimiin, joiden katsotaan edellyttävän ulkopuolista rahoitusta. Kuitenkin toimenpideohjelma pitää sisällään runsaasti toimenpiteitä, jotka toteutetaan toimijoiden perustoiminnan ja kehittämistyön ohessa.

Tavoitteisiin pääsemiseksi toteutetaan useita toimenpiteitä. Asunnottomuuden kaltainen viheliäs ongelma vaatii ratketakseen useita, samanaikaisia ja toisistaan riippuvia toimia. Tavoitteena on luoda pysyvät rakenteet ja mallit asunnottomuustyölle ja siihen liittyvälle yhteistyölle. Rakenteiden ja mallien luominen toteutetaan yhdessä hyvinvointialueen, Tampereen kaupungin, vuokranantajatahojen ja keskeisten kumppanien kesken. Hankkeen aikana tehdään suunnittelu- ja kehittämistyötä mahdollisimman konkreettisella tasolla. Lisäksi tavoitteena on toteuttaa hyvinvointialueen palveluverkkosuunnitelman mukaisia toimia mielenterveys- ja päihdekuntoutujien ja asunnottomien asumispalvelujen järjestämiseksi, kuten hyvinvointialueen oman tuotannon vahvistaminen ja uusien yksiköiden avaaminen hankekaudella. Lisäksi hankekaudella lisätään kotiin vietävien palvelujen osalta hyvinvointialueen omaa tuotantoa ja suunnitellaan uusien kohteiden osalta vahvoja yhteistyörakenteita sekä asuttamisen että asumisen ajaksi.

Hankkeen kaikki tavoitteet vaativat toteutuakseen laajaa yhteistoimijuutta sekä hyvinvointialueen, Tampereen kaupungin, muiden kaupunkien ja kuntien, järjestöjen, valtion virastojen, kuten Rikosseuraamuslaitos ja Kansaneläkelaitos, ja vuokranantajien kesken. Tämän vuoksi kaikki hankkeessa toteutettavat toimet koskettavat useita eri organisaatioita. Asunnottomuustyötä ei voi tehdä mikään taho yksin. Yksittäisen yksilönkin kohdalla asunnottomuustyö vaatii onnistuakseen systeemistä otetta, puhumattakaan laajemmasta rakenteellisesta työstä, jossa yksittäisen toimijat teot vaikuttavat laajasti koko toimintaympäristöön.

4 Hankkeen toimijat, organisoituminen ja yhteistyötahot

Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtajana toimii hyvinvointialueen asumispalvelujen palvelupäällikkö ja sihteerinä toimii projektipäällikkö. Lisäksi ohjausryhmään kutsutaan seuraavat edustajat:

- Kehittämiskoordinaattori Tampereen kaupungilta
- Erityisasiantuntija Tampereen kaupungilta
- Asunto- ja kehityspäällikkö Tampereen kaupungilta
- Kehittäjäsosiaalityöntekijä avopalvelujen hallinnosta Pirkanmaan hyvinvointialueelta
- Asiakasohjauksen palvelupäällikkö työikäisten sosiaalityön vastuualueelta Pirkanmaan hyvinvointialueelta
- Johtava sosiaalityöntekijä psykiatrian toimialueelta Pirkanmaan hyvinvointialueelta
- Yksikönpäällikkö Rikosseuraamuslaitokselta
- Yleishyödyllisten vuokratoimijoiden edustajat Tampereen vuokratalosäätiö sr:ltä, Y-säätiön M2-kodeilta ja Tampereen Vuokra-asunnoilta

Projektiryhmä perustetaan tukemaan hankkeen operatiivista etenemistä ja kehittämistyön suunnitelmallisuutta. Projektiryhmän puheenjohtajana toimii kehittäjäsosiaalityöntekijä hyvinvointialueen Avopalvelujen palvelulinjalta.

Projektiryhmän jäseniksi kutsutaan:

- Projektipäällikkö Pirkanmaan hyvinvointialueelta
- Kehittämiskoordinaattori Tampereen kaupungilta
- Hankkeeseen palkattu henkilöstö
- Erityissosiaalityön yksikön palvelupäällikkö Pirkanmaan hyvinvointialueelta
- Kokemusasiantuntija järjestöstä

Tarvittaessa projektiryhmään kutsutaan mukaan eri toimenpiteiden kannalta keskeisiä toimijoita, kuten vuokranantajien edustajia, järjestöjen edustajia, Kelan yhdyshenkilö, työllisyyspalvelujen yhdyshenkilö ja niin edelleen.

Pirkanmaan asunnottomuuden vähentämisen yhteistyöryhmä seuraa säännöllisesti hankkeen ja toimenpideohjelman tavoitteiden etenemistä. Hankkeen ja toimenpideohjelman yhteen nivoutuminen varmistetaan asunnottomuuden vähentämisen yhteistyöryhmässä, jossa toimenpideohjelman suunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti eri toimenpiteiden ja niiden mittareiden osalta. Yhteistyöryhmään on kutsuttu jäseniksi asunnottomuustyön kannalta keskeisiä toimijoita eri organisaatioista Pirkanmaalta. Samojen tahojen kanssa on luontevaa tehdä yhteistyötä hankkeen aikana. Mukana ovat asunnottomuustyön kentällä toimivat järjestöt ja palveluntuottajat: A-Kilta, Silta-Valmennus ry. ja ViaDia Pirkanmaa ry.; asumispalveluja tuottavat yritykset, kuten Abnoy Oy ja Mesimarjasi Oy; Tampereen kaupunkikonserniin kuuluvat vuokra-asuntotoimijat Tampereen vuokratalosäätiö sr ja Tampereen Vuokra-asunnot Oy sekä muista yleishyödyllisistä vuokra-asuntotoimijoista Kotilinnasäätiö ja Y-säätiö; Kansaneläkelaitos, Rikosseuraamuslaitos ja Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymän seututoimisto. Erityistä yhteistyötä tehdään ViaDia Pirkanmaan ja Silta-Valmennus Ry:n kanssa, koska näillä järjestöillä on omistuksessaan vankilasta vapautuville henkilöille tarkoitettuja vuokra-asuntoja ja palvelutuotantona niihin vietävää tukea.

5 Toteutus ja toimenpiteet

Hankkeen toteutuminen ja tavoitteisiin pääsy vaativat avustusrahoitusta. Sen turvin käynnistetään koko Pirkanmaan alueelle laaja toimenpiteiden kokonaisuus, jonka yhteisvaikutuksella pitkäaikaisasunnottomuus poistetaan Pirkanmaalta vuoteen 2027 mennessä. Hankkeessa hyödynnetään aiempien hankkeiden työtä ja jo olemassa olevia toimivia käytäntöjä ja rakenteita. Lisäksi nykyisiä työmuotoja ja rakenteita vahvistetaan ja laajennetaan koko aluetta koskeviksi. Toimenpiteet ovat:

1. Yhdyspintarakenteiden vakiinnuttaminen ja yhteisen tiedontuotannon vahvistaminen
2. Asiakasohjautumisen parantaminen ja asumissosiaalisen työn laajentaminen ja osaamisen vahvistaminen koko alueelle
3. Nopsajalka-työn kehittäminen koko alueella vastaamaan erityisen vaativissa olosuhteissa elävien henkilöiden asumisen tuen tarpeisiin
4. Vankierityisen sosiaalityön kehittäminen ja asuttamistyö yhteistyössä toimijaverkoston kanssa
5. Asunnottomuutta kokevien osallisuuden, kuntoutumisen ja toimijuuden vahvistaminen

5.1 Toimenpide 1: Yhdyspintarakenteiden vakiinnuttaminen ja yhteisen tiedontuotannon vahvistaminen

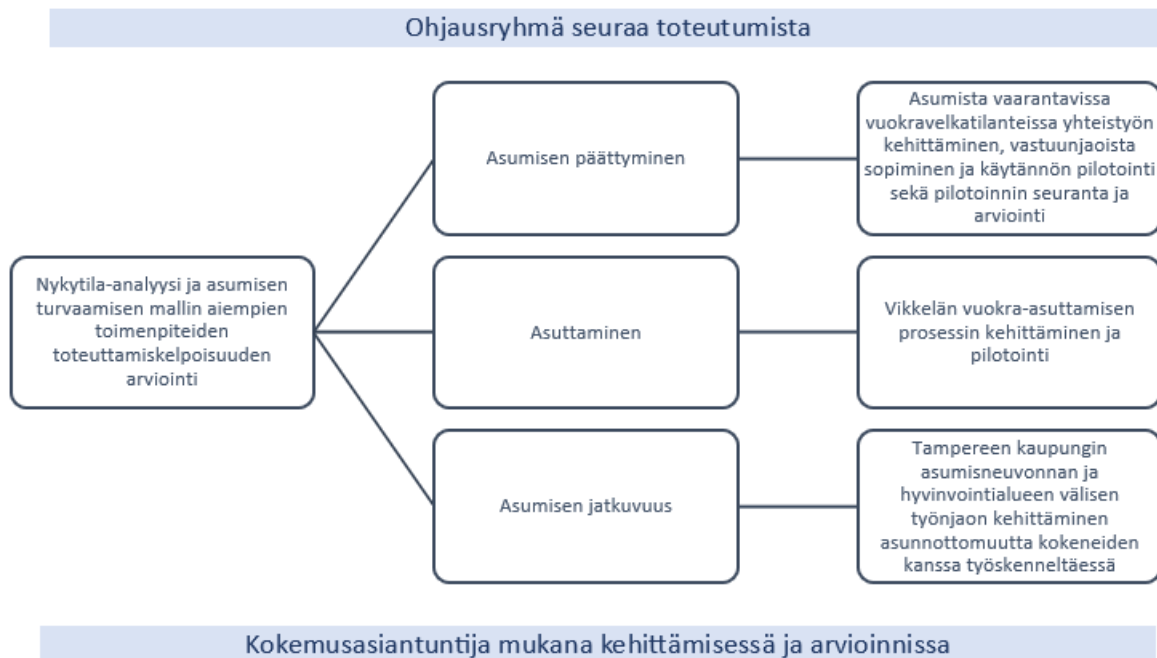
Tampereen kaupunki laati vuonna 2022 asumisen turvaamisen mallin, joka sisälsi ehdotuksia asumisen ja sen jatkuvuuden turvaamiseksi. Asumisen turvaamisen malli on kiinteä osa Tampereen kaupungissa kehitettyä kohtuuhintaisen asumisen kumppanuusmallia, jonka tarkoituksena on varmistaa kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteutuminen, MAL-sopimuksen asumisen tavoitteiden toteutuminen sekä vuokra-asuntojen saatavuus haavoittuvissa olosuhteissa eläville henkilöille. Vuonna 2022 laadittu asumisen turvaamisen malli sisälsi ehdotuksia, joilla vuokra-asuntojen sekä tarvittavan asumisen tuen saatavuus pyrittiin varmistamaan sekä strategisella että operatiivisella tasolla.

Osa kehitysehdotuksista on juurtunut käytäntöön hyvin, kun taas osin sosiaalipalveluiden järjestämisvastuun siirtyminen hyvinvointialueille on haastanut tiettyjen mallin operatiivisen tason ehdotusten toteuttamista käytännössä. Toimintaympäristö on myös suurilta osin murroksessa, joten asumisen turvaamisen mallia olisi syytä päivittää vastaamaan muuttunutta toimintaympäristöä, pitkäaikaisasunnottomuuden toimenpideohjelmassa toteutettavia muita toimenpiteitä sekä vuokranantajien yhteistyötarpeita paremmin vastaavaksi. Päivitetyin asumisen turvaamisen mallin keskeisenä tavoitteena olisi turvata asumista kaupungin ja hyvinvointialueen sekä vuokra-asuntotoimijoiden käytännön yhteistyönä. Asumisen turvaamisen mallin kehittämiseen on suunniteltu hankittavan konsulttitoimeksiantona asiantuntija-apua konsulttitoimijalta, jolla on riittävä erityisosaaminen

sosiaalihuollosta. Myös vuokra-asuntojen omistajien näkökulmien ymmärtäminen on toimeksiannon kannalta tärkeää.

Rahoitusta haetaan asumisen turvaamisen mallin jatkokehittämiseen ja sen päivittämiseen. Tämä työ sisältää neljä toimenpidettä, jotka ovat: 1) Nykytila-analyysin toteuttaminen ja asumisen turvaamisen mallin aiempien toimenpiteiden toteuttamiskelpoisuuden arviointi, joka toteutetaan kolmikannassa Tampereen kaupungin, Pirkanmaan hyvinvointialueen ja vuokranantajaosapuolten välillä. Tätä seuraavat 2) asumisen päättymiseen, 3) asuttamiseen ja 4) asumisen jatkuvuuteen pureutuvat toimenpiteet (kuva 1).

Kuva 1. Asumisen turvaamisen mallin jatkokehittämistä koskeva suunnitelma

Asumista vaarantavissa vuokravelkatilanteissa yhteistyötä kehitetään ja mallinnetaan sopimalla vastuunjaosta ja pilotoimalla yhteistyötä sovitusti käytännössä. Pilottia seurataan ja arvioidaan sekä se dokumentoidaan huolellisesti. Vikkelän vuokra-asuttamisen prosessin kehittämisessä ja pilotoinnissa on kyse kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen saatavuuden varmistamisesta eniten tarvitseville siten, että heille pystyttäisiin kohdentamaan nopeasti vuokra-asuntoja, parantamaan läpivirtaavuutta raskaammissa sosiaalihuoltolain mukaisissa asumispalveluissa sekä tehostamaan yleishyödyllisten vuokranantajien tarjoamien asuntojen asuttamisprosesseja. Asumisen jatkuvuuden osalta kehitetään asumisneuvonnan ja hyvinvointialueen sosiaalihuollon välistä työnjakoa asunnottomuutta kokeneiden kanssa työskenneltäessä sopimalla käytännön vastuunjaosta ja yhteistyöstä tilanteissa, joissa asukas on vaarassa täyttää

pitkäaikaisesti asunnottoman määritelmän toistuvien asunnottomuusjaksojen vuoksi. Kaikessa kehittämisessä on mukana kokemusasiantuntija, jotta mallin toimivuutta voidaan arvioida suhteessa kokemukselliseen tietoon ja näin koetella mallissa jatkokehittettäviä toimenpiteitä peilaten niitä asiakkaan koettuun etuun. Asumisen turvaamisen mallin edelleen kehittämisessä hyödynnetään tarvittaessa palvelumuotoilua.

Tampereen kaupunki on suunnitellut lisäksi toteuttavansa selvityksen välivuokrauksen sekä sosiaalisen vuokra-asumisen prosessin toteuttamisvaihtoehtoista, niiden edellytyksistä ja kustannusvaikuttavuudesta. Tampereen kaupunki on aiemmin kehittänyt ja toimeenpannut vuosina 2016–2018 niin sanottua sosiaalisen vuokra-asumisen prosessia, jossa Tampereen kaupungin sosiaalitoimi sitoutui kattamaan prosessissa mukana olevalle vuokranantajalle aiheutuneita taloudellisia vahinkoja tiettyyn enimmäistasoon saakka sosiaalisen vuokra-asumisen prosessiin hyväksytyjen asukkaiden osalta. Mallissa kaupungin sosiaalipalvelut sitoutuivat korvaamaan vuokranantajalle asukkaasta aiheutuneita kustannuksia kahden vuoden ajan asuttamisesta. Sosiaalisen vuokra-asumisen prosessi oli kustannustehokas keino asumisen turvaamiseksi sellaisille henkilöille, joilla oli kyky asua hajasijoitetussa vuokra-asuntokannassa, mutta joiden asumiseen liittyi henkilöön tilanteeseen tai taustaan (esimerkiksi johonkin asumisen erityisryhmään kuuluminen, vahva asumisen tuen tarve, asumishäiriöhistoria, menetetyt luottotiedot tai muu asumisen onnistumisen todennäköisyyttä heikentävä tekijä) liittyvä vaikeus, joka heikensi henkilön mahdollisuutta pärjätä vapailla asuntomarkkinoilla. Malli paransi erityisesti päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumisyksiköiden läpivirtaavuutta madaltaessaan vuokranantajien asuttamiskynnystä. Taloudellisia vahinkoja korvattiin maksamattomista vuokrista ja asunnolle aiheutuneista vahingoista. Tässä yhteydessä sovittiin tarkasti kunkin toimijan vastuista laatien vastuunjakotaulukko kaikkien eri tahojen tietoon (asukas, vuokranantaja, sosiaalitoimi, asumispalvelun tuottaja). Prosessin käynnistysvaiheessa asuntotoimi oli arvioinut kaupungin sosiaalitoimen säästöt luokkaan 800 000 euroa vuodessa, kun tukiasumisyksiköistä saatiin saatettua sinne kuulumattomia henkilöitä asumaan omaan vuokra-asuntoonsa kotiin vietävän tuen avulla. Prosessia seurattiin kaupungin ASSU- ja PASSU-työryhmissä. Toimintamalli kuitenkin päätettiin Juha Sipilän hallituksen maakuntauudistuksen suunnitteluvaiheessa pyrkimyksenä varautua maakunnallistuviin sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Välivuokrauksella voidaan sosiaalisen vuokra-asumisen prosessin tavoin parantaa pitkäaikaisasunnottomien asemaa asuntomarkkinoilla ja vahvistaa asumisyksikköpaikkojen kohdistumista niille asunnottomille henkilöille, joiden itsenäisen asumisen taidot ovat hauraat. Välivuokrauksen mallissa organisaatio vuokraa nimiinsä kohtuuhintaisen asunnon esimerkiksi yleishyödylliseltä vuokranantajalta ja vuokraa sen edelleen asuntoa tarvitsevalle. Asunnon vuokraava taho sitoutuu vuokrasopimuksessa vuokralaisen vastuisiin sekä velvoitteisiin ja ottaa siten kannettavakseen asukkaaseen liittyvät vuokranantajaa koskevat taloudelliset riskit. Tampereen kaupunki onkin sidossyymiä kuultuaan suunnitellut, että se kartoittaisi Tampereella

välivuokrauksen mahdollisuuksia ja kehittäisi välivuokrausmallia yhteistyössä vuokranantajien kanssa. Välivuokrausmallia koskeva selvitystyö toteutettaisiin Tampereen kaupungin konsulttitoimeksiantona, ja sen tavoitteena olisi selvittää välivuokrauksen toteuttamisedellytyksiä itsenäiseen asumisen mahdollistamiseen tarvittavien asumisen tukitoimien kanssa. Konsulttitoimeksiantona on suunniteltu kartoitettavan erityisesti välivuokraukseen liittyviä juridisia reunaehdoja, välivuokrausprosessin toimijoita, asumisen järjestämistä käytännön tasolla sekä riskienhallintaa ja muun muassa mahdollisia riskinkantotapoja ja -tahoja. Sosiaalisen vuokra-asumisen toteuttamisedellytyksiä muuttuneessa toimintaympäristössä on kuitenkin perusteltua selvittää vaihtoehtona välivuokrausmallille. Selvityksen tarkoituksena on tuottaa konkreettisia, toteuttamiskelpoisia malleja, joista tarkoituksenmukaisin voitaisiin ottaa käyttöön. Välivuokrauksen ja sosiaalisen vuokra-asumisen selvityksen yhteydessä järjestetään asiaan liittyvien eri valtio-osapuolten yhteinen kuulemistilaisuus, pääpainona kuulla valtio-osapuolia heidän näkemyksistään toimenpiteiden kustannustehokkuudesta valtiontalouden kannalta.

Asumisen turvaamisen mallin edelleen kehittäminen suuntautuu operatiiviseen kehittämiseen, ja asumisen turvaamisen mallin yhteydessä kehitettävät asuttamiseen, asumisen jatkuvuuden turvaamiseen sekä asumisen suunnitelmalliseen päättymiseen suuntautuvat ehdotukset on tarkoitettu rakennettavan sellaisiksi, että ne ovat otettavissa käyttöön jo olemassa olevilla resursseilla. Välivuokrausta ja sosiaalisen vuokra-asumisen prosessia koskeva selvitys puolestaan suuntautuu strategisempaan kehittämiseen, joiden toimeenpanemiseksi ei ole tällä hetkellä olemassa olevia rakenteita. Näiden toimeenpanon aikataulut myös eroavat toisistaan, joten selvitykset on tästäkin syystä keskeistä erottaa toisistaan.

Näiden alatoimenpiteiden avulla rakenteistetaan asunnottomuustyön yhdyspintatyöskentelyä edelleen. Alatoimenpiteet kattavat sekä strategisen että toiminnallisen yhteistoiminnan: tarkoituksena on varmistaa, että asunnottomuustyön yhdyspintarakenteet toimivat myös tosiasiallisessa työssä asunnottomuutta kokeneiden kanssa, sillä tämä on katsoaksemme erityisen kriittistä pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen kannalta. Lisäksi tarkoituksena on mahdollistaa toiminnallisen yhteistoiminnan tiedonmuodostuksen hyödyntäminen strategisen päätöksenteon tukena.

5.2 Toimenpide 2: Asiakasohjautumisen parantaminen ja asumissosiaalisen työn laajentaminen ja osaamisen vahvistaminen koko alueelle

Asunnottomuustyön verkostossa ja muissa vastaavissa monitoimijaisissa yhteyksissä on noussut esiin huoli siitä, ettei hyvinvointialueuudistuksen myötä muuttuneet organisaatorakenteet tällä hetkellä tue asunnottoman henkilön nopeaa ja helppoa ohjautumista hyvinvointialueen palveluihin. Vaikka hyvinvointialueella on onnistuneesti kehitetty keskitettyä työikäisten sosiaalipalvelujen asiakasohjausyksikköä, josta saa ohjausta ja neuvontaa puhelimitse ja chat-toiminnolla, ei varsinainen

palvelutarpeenarvio käynnistyy tällä hetkellä riittävän nopeasti. Lisäksi hyvinvointialueen palvelut näyttäytyvät hajanaisina ja vaikeaselkoisina asunnottomien kanssa työtä tekevien ammattilaisten palautteen perusteella. Tarvetta on siis tehostaa ja selkeyttää asunnottomien henkilöiden ohjautumista hyvinvointialueen palveluihin ja selkeyttää asiakasprosesseja tilanteessa, jossa henkilön palvelutarvetta ei ole vielä arvioitu tai kun palvelutarve on arvioitu, mutta henkilölle ei ole vielä osoitettu hänen palvelutarvettaan vastaavaa omatyöntekijää. Työikäisten asiakasohjausyksikössä on asumisneuvontatiimi, mutta se ei tällä hetkellä pysty tarjoamaan asumisneuvontaa muille kuin tamperelaisille, joilla on asumisen kriisi - kuten häätötilanne. Hankkeen aikana toimintaa on tarkoitus kehittää siten, että myös asunnottomat henkilöt saavat nopeasti ja matalalla kynnyksellä apua tilanteeseensa koko hyvinvointialueella.

Käytännöllisesti havainnollistettuna hankkeen aikana kehitetään hyvinvointialueelle selkeästi viestitty yksi väylä, josta asunnoton henkilö tai hänen kanssaan työskentelevä ammattilainen saa matalalla kynnyksellä ohjausta ja neuvontaa tilanteeseensa. Kehittämistyössä hyödynnetään jo olemassa olevia rakenteita, kuten hyvinvointialueen asumisneuvontatiimiä ja matalan kynnyksen Talousneuvolan yhteydessä järjestettävää avointa asumisneuvontaa. Painopisteenä on erityisesti tavoittaa ja saada palvelujen piiriin nuoret, mukaan lukien jälkihuolto- ja nuoret, jotka ovat asunnottomia eivätkä ole vielä muissa sosiaalihuollon palveluissa. Toisena painopisteenä ovat muualla kuin Tampereella asunnottomana oleskelevat henkilöt. Alueiden osalta edetään hankeajana vaiheittain, ottaen huomioon Pirkanmaan maantieteellinen laajuus, väestöpohja ja kuntien suuri lukumäärä. Työskentely aloitetaan asunnottomuusongelman kannalta jo tunnistetuista kunnista, kuten Nokiasta ja Sastamalasta, joissa on runsaasti asunnottomia henkilöitä ja joista puuttuvat toimivat yhteistyörakenteet kunnan, hyvinvointialueen ja vuokranantajien välillä.

Asunnottomuutta ja asumisen kriisitilanteita koetaan myös muiden kuin työikäisten henkilöiden kohdalla. Yhtenä hankkeen tavoitteena on parantaa asunnottomuusilmiön tunnistamista ja ymmärrystä muissakin palveluissa. Erityisesti lapsiperheiden ja ikääntyneiden asumisen kriisit ovat lisääntyneet inflaatiokehityksen, heikentyneen työllisyystilanteen ja sosiaaliturvan leikkausten myötä. Työssäkäyvien lapsiperheiden ja yhden vanhemman perheiden taloudellinen tilanne on heikentynyt, mikä näkyy lisääntyneinä yhteydenottoina asumisneuvontaan ja diakoniatyöhön. Asumisen kriisit ovat perustavanlaatuisesti henkilöiden hyvinvointia ja turvallisuutta uhkaavia tilanteita ja niihin tarttumisen merkitys tulee huomata hyvinvointialueen kaikissa palveluissa. Jos lapsiperheessä on sellaisia ongelmia joko talouden tai hyvinvoinnin kannalta, jotka vaarantavat asumista, on kyseessä sosiaalihuollon tarpeessa oleva perhe. Tällä hetkellä lapsiperhepalveluista puuttuu systemaattinen osaaminen ja tukirakenne asumissosiaaliseen työhön. Näitä vajeita hankeajana kurotaan umpeen tarjoamalla konsultaatio- ja koulutusmahdollisuuksia sekä laatimalla selkeitä asiakaspolkuja lapsiperheiden asumisen kriisitilanteisiin.

Ikääntyneiden asumisen kriiseihin liittyvää yhteistyötä tehostetaan hankkeen aikana erityisesti Tampereen kaupungin asumisneuvonnan, Lähitorien ja gerontologisen sosiaalityön kesken. Asumisen kriisiytyminen voi ikääntyneiden kohdalla johtaa itsenäisen asumisen päättymiseen ja pitkiin sairaalaosastojaksoihin, joista osa olisi vältettävissä oikea-aikaisella asumissosiaalisella työllä, kuten alla olevasta kuvitteellisesta tapausesimerkistä voi havaita.

Kuva 2 (seuraavalla sivulla). Tapausesimerkissä havainnollistetaan, miten nopealla puuttumisella asumisen kriiseihin voidaan säästää monen tahon taloudellisia kustannuksia ja varmistaa asukkaiden asumisen jatkuminen omassa kodissa³.

³ Case-esimerkit löytyvät Asunnottomuus ja asumisen ongelmat Sisä-Suomen yhteistoiminta-alueella: sosiaalisesta raportista. [asunnottomuus-sisa-suomen-yhteistyoalueella-2024-sosiaalinen-raportti-pdf \(pirha.fi\)](#) (haettu 15.11.2024.)

“

Irma on 74-vuotias ja asuu yksin vuokra-asunnossa. Irmalla ei ole lapsia tai muutakaan läheistä tukiverkkoa. Hänellä on ollut jo pidempään tavaroiden pakonomaista hamstrausta, mikä käy ilmi ensihoidon tavatessa Irmaa hänen kotonaan Irmän kaaduttua. Ensihoito tekee ilmoituksen asunnon tavaramäärästä palotarkastajalle. Lisäksi ensihoito tekee ilmoituksen sosiaalihuollon tarpeesta sosiaalihuoltoon. Palotarkastaja tekee Irmän asuntoon tarkastuskäynnin, jolle myös sosiaalityöntekijä osallistuu. Palotarkastaja antaa velvoitteen vähentää asunnon tavaramäärää palokuorman vähentämiseksi. Irma ilmoittaa tarkastuskäynnillä, että on haluton ottamaan vastaan sosiaalihuollon tukea.

”

Sosiaalityöntekijä on säännöllisesti yhteydessä Irmaan. Lopulta Irma suostuu tapaamaan sosiaalityöntekijää uudestaan kasvokkain kerrostalon pihalla ja tämän jälkeen seuraava tapaaminen saadaan sovittua Irmän asuntoon. Irmän ja sosiaalityöntekijän välille syntyy luottamuksellinen suhde, ja lopulta Irma suostuu tilaamaan raivaussiivouksen asuntoon sillä edellytyksellä, että sosiaalityöntekijä on Irmän tukena paikalla, kun raivaussiivousta suoritetaan.

Irma pystyy maksamaan omilla varoillaan raivaussiivouksen, ja lisäksi sovitaan säännölliset ylläpitosiivoukset siivousyritykseltä. Sosiaalityöntekijä jatkaa työskentelyä Irmän kanssa.

Sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointia ei toteuteta, koska Irma on ilmaissut, ettei halua ottaa vastaan sosiaalihuollon tukea tai työskentelyä. Palotarkastaja tekee uuden tarkastuskäynnin, jolla huomaa, että asunnon palokuormaa ei ole vähennetty, ja asunnossa on lisäksi tuholaisia. Irma ei ollut myöskään palotarkastajan havainnon mukaan peseytynyt pitkään aikaan ja ulkoisesti vaikuttaa siltä, että Irmän ravitsemustila on heikko. Palotarkastajalle herää huoli Irmän välttämättömän huolenpidon vaarantumisesta.

Ensihoidon kautta Irma päätyy lähisairaalan vuodeosastolle. Toimintaterapeutti arvioi Irmän kykyä asua itsenäisesti ja katsoo, että Irma ei pysty palaamaan kotiinsa. Myös lähisairaalan moniammatillinen tiimi on samaa mieltä. Sosiaalityöntekijä tekee sosiaalihuollon lähetteen ympärivuorokautiseen palveluasumiseen. Irma odottaa vapautuvaa asumispalvelupaikkaa vuodeosastolla 3 kuukautta. Lähisairaalan sosiaalityöntekijä suosittelee Irmän jakamaan asunnon tyhjentämisestä aiheutuvan kulun niin, että Irma maksaa tyhjennyksestä aiheutuvasta kulusta puolet, ja puolet katetaan ehkäisevällä toimeentulotuella. Lisäksi asunnossa suoritetaan tuhoajatorjunta, jonka Irma maksaa.

Kotiin viedään tukea ja asuminen turvataan

Sosiaalityöntekijän tapaamiset yht. 20 h (sisältäen:	2880 €
• Puhelut 1 h	
• Tapaamiset 4 h	
• Raivaussiivouksen tuki 6 h	
• Kotikäynnit ensimmäiset 3 kk 2 krt/kk, seuraavat 3 kk 1 krt/kk	

Yhteensä	2880 €
-----------------	---------------

Osastohoito ja asunnon tyhjennys

Palotarkastajan toinen tarkastuskäynti	85 €
Ensihoitokäynti kaupungin sisällä	106 €
Vuodeosaston hoitopäivämaksu (3 kk)	33 210 €
Lähisairaalan sosiaalityöntekijän työskentely 5 h	720 €
Toimintaterapeutin käynti x 2	270 €
Moniammatillinen tiimi, lääkärin käynti	219 €
Asunnon tyhjentäminen 556 € ja jättekustannukset 207 €, / 2	381,50 €

Yhteensä	34 993 €
-----------------	-----------------

Hankkeen aikana tehostetaan eri toimijoiden välistä konsultaatiota pitkäaikaisasunnottomien ja sen uhatta olevien asiakkaiden kohdalla. Lisäksi toimijoiden tuttuutta lisätään yhteisin koulutuksin ja työpajoin. Tampereella jo vuosien ajan kahdesti vuodessa järjestettäviä Asumissosiaalisen työn teemapäiviä jatketaan. Lisäksi asunnottomuustyöhön liittyviä koulutustarpeita kerätään ja tarvittavia koulutuksia järjestetään laajasti. Esimerkiksi traumainformoituun työotteeseen ja neuroepätyypillisen asiakkaan parissa

työskentelyyn liittyviä koulutustarpeita on jo noussut esiin. Lisäksi esimerkiksi aktiivisesti päihteitä käyttävien henkilöiden tai vankilasta vapautuvien henkilöiden kohtaamiseen liittyvää koulutusta olisi tarpeellista järjestää asiakkailta saadun palautteen perusteella⁴. Näissä koulutuksissa hyödynnetään eri järjestöjen kokemusasiantuntijoita.

5.3. Toimenpide 3: Nopsajalka-työn kehittäminen koko alueella vastaamaan erityisen vaativissa olosuhteissa elävien henkilöiden asumisen tuen tarpeisiin

Liikkuva asunnottomuustyö on valtakunnallisesti tunnistettu yhdeksi keskeisimmistä tavoista vähentää asunnottomuutta; sen on pohdittu jopa olevan asunto ensin -periaatteen kaltainen uusi paradigma, jolla asunnottomuutta käytännöllisesti vähennetään. Liikkuva työ liittyy keskeisesti asunto ensin -mallin mukaiseen asumiseen, sillä periaatteen mukaan pelkät seinät eivät takaa asunnottomuuden ehkäisyä, vaan tarvitaan asiakkaan tarpeiden mukaisia työmuotoja ja tilanteisiin mukautuvaa työskentelyä kodin säilyttämiseksi. (Sannino ym. 2023⁵.) Hankkeen tavoitteena on, että liikkuva työmuoto, josta Tampereella on käytetty nimeä Nopsajalka-työ, vakiinnutetaan koko Pirkanmaan hyvinvointialueelle yhdeksi asunnottomuustyön keskeisimmäksi työmuodoksi. Sosiaalihuollon lisäksi työmuodon toteuttamiseen tarvitaan yhteistoimijuutta ja konsultaatioita terveydenhuollon ammattihenkilöiltä, kuten sairaanhoitajilta, psykiatrisilta sairaanhoitajilta, päihdetyön ammattilaisilta ja lääkäreiltä.

Liikkuva työmuoto on kehittynyt Tampereella ja Pirkanmaalla erityisesti asunnottomuutta vähentävien valtakunnallisten toimenpideohjelmien kehittämistyön tuloksena. Tarve kotiin vietäville palveluille on syntynyt samaan aikaan, kun laitostenmuotoista asumista on purettu Suomessa. On puhuttukin niin sanotusta kotikäännteestä, jossa oma koti on määrittynyt asunnottomuuspolitiikassa ensisijaiseksi tavoitteeksi ja auttamistyön paikaksi. (Jokinen ym. 2022, 44⁶.) Asumisen tuen hankkeen aikana 2020–2023 kehitetyssä Nopsajalka-työn työskentelymenetelmissä korostuivat joustavuus ja asiakkaan oman rytmin kunnioittaminen. Nopsajalka kehittyi hankevuosien aikana asunnottomuustyön erityiseksi työmuodoksi, johon ohjaututtiin helposti, ilman lähetettä tai muita monimutkaisia käytäntöjä. Nopsajalka keskittyi asiakkaalle sopivien asumisratkaisujen löytämiseen ja asunnottomuuteen liittyvän asiantuntijuuden jakamiseen työparityöskentelyn ja konsultaatioiden kautta. Hyvinvointialueille siirtyminen haastoi kuitenkin työmuodon vakiintumisen ja tarvittavien resurssien osoittamisen Nopsajalka-työhön. Liikkuvan monialaisen

⁴ Huumeita käyttävien henkilöiden kokemukset terveydenhuollossa asioinnista antavat aiheita henkilöstön kouluttamiseen, ks. esim. [huumeilmiot-pirkanmaalla-2024-sosiaalinen-raportti \(pirha.fi\)](https://huumeilmiot-pirkanmaalla-2024-sosiaalinen-raportti.pirha.fi) (haettu 15.11.2024).

⁵ Nopsajalka-työtä on tarkasteltu mm. 2023 julkaistussa raportissa [Jyväskylän Nopsajalka RaporttiSuomeksi 23.2.23 \(tuni.fi\)](https://jyvaskylan-nopsajalka-raportti-suomeksi.23.2.23.tuni.fi). Haettu 20.11.2024.

⁶ Teos Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus löytyy: [Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus \(ysaatio.fi\)](https://koti.hyvinvointityo-ja-haavoittuvuus.ysaatio.fi). Haettu 20.11.2024.

työn kehittäminen jatkui vuosina 2023–2024 Suomen kestävän kasvun ohjelman RRP-rahoituksella käynnistyneessä HOPPU2- hankkeessa (Hoitoon pikaisesti Pirkanmaalla -hanke), jonka tavoitteena on vastata koronapandemian aiheuttamaan hoito- ja palveluvelkaan.

Avustusta haetaan Nopsajalka-työn jatkokehittämiseen aikaisempien kokemusten perusteella havaittuihin tarpeisiin. Erityisinä painopisteinä tulee olemaan siirtymävaiheet asumispäivystyksestä ja asumispalveluyksiköistä omaan, hajasijoitettuun kotiin, asumisen suunnittelu ja järjestäminen sote-palvelujen ulkopuolella olevien aktiivisesti päihteitä käyttävien henkilöiden parissa sekä erityisen vaativat, asumisen jatkumista uhkaavat tilanteet joko asiakkaan omassa kodissa tai asumispalveluyksikössä. On tunnistettu, että asumispalveluysiköt tarvitsevat tehostettua, liikkuvaa työskentelyä tuekseen niiden asiakkaiden kohdalla, joiden asuminen uhkaa päättyä aggressiivisen käyttäytymisen, akuutin psyykkisen voinnin romahtamisen tai päihdeongelman relapsin vuoksi. Suunnitelmana on liikkuva, monialainen Nopsajalka-tiimi, jossa on päihde-, mielenterveys- ja sosiaalihuollon osaamista ja vahva yhteys psykiatrian palveluihin.

Nopsajalan kohderyhmänä olivat hankekausina 2020–2023 asunnottomuusuhan alla olevat, erityisen haastavissa olosuhteissa elävät henkilöt ja asumispäivystyksestä omaan asuntoon muuttavat asunnottomat asiakkaat. Hankkeessa kerätyn aineiston mukaan tarvittavien kotiin vietävien tukimuotojen saatavuus esti asumissuunnitelmien toteutumista. Saatavuusongelmia oli sekä sosiaalihuollon omatyöntekijän että kotiin vietävien ostopalvelujen osalta. Tähän ongelmakohtaan haetaan nyt muutosta: hyvinvointialueella lisätään ja kehitetään oman tuotannon osuutta kotiin vietävän palvelun osalta. Tavoitteena on käynnistää laajamittainen kotiin vietävän sosiaalisen kuntoutuksen oma tuotanto hankekaudella. Nopsajalka-työ tukee ja täydentää tätä kehittyvää työmuotoa.

Yhtenä Nopsajalka-työn muotona on etsivän ja liikkuvan sosiaaliohjauksen mallintaminen Tampereella. Parhailleen käynnissä olevassa RRP-rahoituksella toimivassa Hoppu2-hankkeessa on mallinnettu vuosina 2023-2024 pistämällä huumeita käyttävien henkilöiden parissa matalan kynnyksen liikkuvaa sosiaaliohjausta. Sosiaaliohjaaja on jalkautunut 3. sektorin tiloihin kohtaamaan henkilöitä, joilla on sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeita tai ongelmia asumisessa. Keskeistä työskentelyssä on rinnalla kulkeva, konkreettista apua ja tukea antava työskentely, jossa henkilö saatetaan virallisen järjestelmän piiriin. Hoppu2-hankkeen osalta työmuoto päättyy vuoden 2024 lopussa.

Tällä avustuksella haetaan jatkoa työmuodon pilotointiin, koska sen on todettu olevan vaikuttava tapa tavoittaa erityisen vaikeassa asemassa olevia, usein asunnottomuutta ja sen uhkaa kokevia aktiivisesti huumeita käyttäviä henkilöitä. Uutena avauksena sosiaaliohjaajan työskentelyyn liitetään vahvasti sekä työikäisten sosiaalityön palveluista sosiaalityöntekijä-työpari että kokeillaan päihdetyön erityispalveluna toteutettavaa sosiaaliohjausta tässä kontekstissa. Vaikuttavuutta on saatu konkreettisesti

asunnottomuuden vähentymisenä, sillä sosiaaliohjaaja on tukenut vahvasti asunnon saamisessa, muuttamisessa ja asunnon pitämisessä. Lisäksi vaikutuksia on saatu asiakkaiden hyvinvoinnin ja terveyden kohenemisena, sillä sosiaaliohjaaja on avustanut asiakkaita varaamaan aikoja sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja tukenut asiointia eri palveluissa. Lisäksi hän on tehnyt rakenteellista sosiaalityötä ajamalla asiakkaiden asioita heidän oikeuksiensa toteutumisen näkökulmasta.

Liikkuvan asunnottomuustyön työmuodon lähtökohtana ovat asiakaskeskeisyys, tavoitettavuus, joustavuus, suhdeperustaisuus ja liikkuminen asiakkaan luokse. Asiakkaan kotiin mennään, jotta nähdään kokonaisvaltaisemmin asiakkaan tilanne ja elinolosuhteet. Toimistolla asioidessa asioita voi jäädä piiloon, sillä asiakkaan tuen tarve ei tule tarpeeksi konkreettisesti esiin. Monipaikkaisuus haastaa perinteistä toimistolähtöistä työskentelyä, mikä vaatii joustavuutta ja uuden opettelua työntekijöiltä. Liikkuva työ edellyttää työntekijöiltä moninaisia taitoja, jotka tekevät työmuodosta erityisen. Asiakkaiden olosuhteet ovat usein komplisoituneita; päihde- ja mielenterveysongelmat, rikostausta ja väkivalta ovat painottuneet erityisesti, joten ammattilaisilta tulee löytyä vahvaa osaamista usein päihtyneiden ja välillä psykoottisten tai muuten psyykkisesti oireilevien ihmisten kohtaamiseksi ja auttamiseksi. Yhtenä hankkeen tavoitteena on valtavirtaistaa liikkuvan työskentelyn orientaatiota sote-palveluissa. Tavoitetta kohti mennään tarjoamalla konsultaatioita, työparimahdollisuutta ja monialaisen tiimin tukea sote-asemien henkilöstölle.

Liikkuvan työn, kuten Nopsajalka-työn, osalta keskeisenä on pidetty sitä, että työskentelyn tulee olla määräajoiltaan joustavaa, eli tarjotaan intensiivisempää tukea kriisitilanteessa ja hellitetään otetta, kun tilanne tasaantuu. Kokemusten kautta on nähty, että muutaman kuukauden mittaiset tukijaksot eivät usein riitä varmistamaan erityisen kompleksisissa olosuhteissa elävien henkilöiden asumisen onnistumista, vaan tarvitaan myös pitkäjänteistä turvallisuuden, pysyvyyden ja jatkuvuuden kokemuksia vaalivaa työskentelyä (ks. samansuuntaisesti Ilmoniemi 2023⁷).

Joskus pelkkä luottamuksen synnyttäminen asiakkaaseen vaatii kuukausien työn. Tuen jatkuvuus ja pysyvyys nähdään onnistumisen kannalta keskeisiksi tekijöiksi, kun tarkastellaan erityisen vaikeissa olosuhteissa elävien asiakkaiden kanssa tehtävää työtä. Samalla tunnistetaan mahdottomuus työskennellä pitkään ja intensiivisesti kovin suuren asiakasmäärän kanssa. Jyväskylän Nopsajalka-tiimin toimintaperiaatteeksi on muodostunut saattaen vaihtaminen, mikä tarkoittaa nopeita, yhdestä kolmeen kuukautta kestäviä intensiivisiä työskentelyjaksoja, joiden aikana muodostetaan asiakkaan ympärille hänen tarvitsevansa tukiverkko, eli saatetaan asiakas palvelujärjestelmän avun piiriin hallitusti, jonka jälkeen työskentely Nopsajalassa päätetään (Sannino ym. 2023, 28–36). Tärkeintä onnistumisen kannalta on, että asiakas ja työtä jatkava taho sitoutuvat yhteiseen työskentelyyn. Tämän vuoksi asiakkaan elinympäristöön

⁷ Ilmoniemi, Mikko (2023). Kodittomuus pitkittyneenä ontologisen turvallisuuden kriisinä. Teoksessa S. Raitakari, T. Harrikari, M. Hekkala & M. Kivipelto, Sosiaalityö kriiseissä ja poikkeuksellisissa olosuhteissa. Jyväskylän yliopisto, s. 32–60.

liikkuminen ja joustavuus työskentelytavoissa tulee olla yleisemminkin sote-palveluissa ja asumisneuvonnassa yleinen toimintatapa.

Mitä myöhemmässä vaiheessa sosiaalihuollon ja mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakkuuteen tullaan, sitä komplisoituneempien tilanteiden ratkomista työskentely on. Asunnottomuustyön verkostossa on noussut toistuvasti esiin huoli siitä, ettei nykyinen palvelujärjestelmä pysty vastaamaan kaikista monimutkaisimmissa tilanteissa olevien henkilöiden palvelutarpeisiin. Tästä seuraa usein raskaiden palvelujen käyttöä ja epätarkoituksenmukaista ja päällekkäistä palvelujen käyttöä. Liikkuvan työmuodon vahvistaminen voidaan nähdä keinona vastata asiakkaiden tarpeisiin; komplisoituneissa tilanteissa kotona ja asiakkaan lähellä työskentely tuottaa parempia tuloksia, sillä arjen ongelmiin pystytään tarttumaan konkreettisesti eikä asiakkaalta edellytetä toimistoasiointia, mikäli sen toteutuminen on epärealistista.

Alla olevaan taulukkoon on hahmoteltu Pirkanmaan hyvinvointialueen liikkuvan työn keskeisimmät elementit sekä niiden tavoitteet ja perustelut.

Kuva 3. Liikkuvan työn elementit

Liikkuvan työn elementit	Tavoite ja perustelut
Asiakaskeskeisyys	• Luottamuksen rakentuminen ja luottamuksen ansaitseminen, • Ennakkoasen teiden purkaminen palvelujärjestelmää kohtaan esim. odotuksia kääntämällä
Tavoitettavuus	• Luottamuksen ylläpito • Korjaavat kokemukset • Yhteistyötahojen luottamus • Tarttuminen asioihin ja asiakkaisiin
Joustavuus	• Asiakkaan erityistarpeiden ja erityisten vaativien olosuhteiden tunnistaminen ja tunnistaminen • Asiakkaan rytmin kunnioittaminen
Suhdeperustaisuus	• Luottamuksen rakentaminen, • Rinnalle ja puolelle asettuminen ja rinnalla kulkeminen • Tarraava työote • Asiakkaisiin sitoutuminen • Jaettu tiedonmuodostus
Elinympäristössä työskentely	• Olosuhteiden hahmottaminen realistisesti • Tuen tarpeiden hahmottaminen ja puheeksiotto • Arkeen pysähtyminen • Paikkasuhteen vahvistaminen
Mutkaton yhteydenotto ja asiakkuuteen tulo	• Saavutettavuuden parantaminen • Yhteistyön parantaminen yhteistyötahojen kanssa

5.4 Toimenpide 4: Vankierityisen sosiaalityön kehittäminen ja asuttamistyö yhteistyössä toimijaverkoston kanssa

Pirkanmaan hyvinvointialueen työikäisten sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen vastuualueelle on suunniteltu keskitettyä, hyvinvointialuetasoisista vankierityistä sosiaalihuollon tiimiä. Työmuotoa pilotoitiin Tampereen kaupungin ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyönä vuonna 2022. Tulokset antoivat vahvistusta sille käsitykselle, että vankilasta vapautuvat vangit tai sakkojen muuntorangaistusta suorittamaan lähtevät henkilöt hyötyvät tämän kaltaisesta työskentelystä. Pilotin aikana korostuivat liikkuva, monipaikkainen työote ja panostus luottamuksen synnyttämiseen asiakkaan ja sosiaalihuollon ammattihenkilön välillä.

Tällä hetkellä ongelmana on riittämätön koordinaatio vankiloiden, rikosseuraamustyöntekijöiden ja sosiaalihuollon välillä. Tästä on seurannut pitkittynyt jonottaminen sosiaalihuollon palveluihin, riittämättömät tukitoimet vapautumisen jälkeen sekä asunnottomana vapautuminen vankilasta.

Pirkanmaalla on arvioitu tilanteen olevan erityisen hankala johtuen pitkistä jonoista sosiaalihuollon ja psykiatrian palveluihin. Hankkeen keskeisenä tavoitteena on vähentää asunnottomuutta ja lisätä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuutta sekä sakko- ja lyhytaikaisvankien että pitkäaikaisvankien kohdalla.

Pirkanmaan hyvinvointialue (aiemmin Tampereen kaupunki) osallistui Jyväskylän yliopiston hallinnoimaan Rita-hankkeeseen, jossa tutkittiin naisvankien kokemuksia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa⁸.

Hankkeeseen liittyi kehittämiskokonaisuus, johon osallistui Pirkanmaan hyvinvointialueen lisäksi myös Vantaa-Keravan hyvinvointialue. Kehittämistyö kohdistui nais erityisen, rikostaustaisen asiakkaan kanssa tehtävän asiakastyön kehittämiseen. Malli rakentui systeemiseen Minun tiimini -mallin mukaiseksi. Minun tiimini on Pirkanmaan hyvinvointialueella käytössä oleva monialaisen työn malli, jossa keskeistä on systeeminen ja dialoginen työskentely⁹. Minun tiimini -malli soveltuu hyvin kaikkien rikostaustaisten henkilöiden kanssa työskentelyn malliksi silloin, kun arvioidaan olevan tarvetta monialaiseen työhön. Viranomaisten lisäksi Minun tiimiini kutsutaan asiakkaan toiveiden mukaisesti läheisiä, kokemusasiantuntija ja järjestötoimijoita. Hankkeessa pilotoidaan Minun tiimini -mallia vankierityisessä työssä. Suunnittelu ja toteutus tehdään yhdessä keskeisten järjestöjen ja Rikosseuraamuslaitoksen kanssa.

Pirkanmaan suunnitelmissa vankierityisen tiimin kautta kaikki vankilasta vapautuvat, sosiaalihuollon tarpeessa olevat asiakkaat ohjautuvat keskitetysti tietyille ammattihenkilöille, jotka arvioivat palveluntarvetta. Tarvittaessa käynnistetään sosiaalihuollon asiakkuus. Samalla toteutetaan asumisen suunnittelua joko omassa vuokra-asunnossa kotiin vietävien palvelujen turvin tai asumispalveluyksikössä.

⁸ [RITA-hanke edistää rikostaustaisten naisten palveluita – Traumakokemukset keskiössä | Jyväskylän yliopisto \(juu.fi\)](#). Haettu 9.11.2024.

⁹ Minun tiimini -malli kehitettiin STM:n rahoittaman Pirsote-hankkeen aikana vuosina 2020-2023. Siihen on koulutettu laajasti eri alueilla toimivia sote-keskusten ammattilaisia ja järjestöjä. Mallin kuvaus löytyy Innokylästä: [Pirkanmaalainen Minun tiimini | Innokylä \(innokyla.fi\)](#) haettu 8.11.2024.

Työssä ovat mukana myös kaupungin asumisneuvonta, vuokranantajayhteistyökumppanit, kaupungin työllisyyspalvelut ja Kela. Hankkeen aikana tavoitteena on parantaa vankilasta vapautuvien henkilöiden asemaa asuntomarkkinoilla. Hankkeen aikana selvitetään keinoja kohdentaa henkilöille asuntoja hajasijoitetusta asuntokannasta. Tampereella on saatu hyviä tuloksia Silta-Valmennuksen ja ViaDia Pirkanmaan toteuttamasta asumissosiaalisesta työstä, jossa järjestöjen omistamiin asuntoihin on viety tukea. Haasteena on kuitenkin ollut liian vähäinen yhteistyö sosiaalihuollon kanssa tilanteissa, joissa asuminen on kriisiytynyt, sekä tiettyjen asuntojen stigmatisoituminen taloyhtiöissä. Näihin pulmiin hankkeen aikana tavoitellaan yhteisiä ratkaisuja.

5.6 Asunnottomuutta kokevien henkilöiden osallisuuden ja toimijuuden vahvistuminen

Osallisuustematiikka on usein strategisena tavoitteena hankkeissa ja asiakirjoissa. Lainsäädäntö ohjaa kuntia ja hyvinvointialueita laatimaan ja toteuttamaan osallisuuteen liittyviä asiakirjoja ja toimenpiteitä. Marginalisoitujen ryhmien osallisuus ei kuitenkaan toteudu julkishallinnollisten organisaatioiden palveluita suunniteltaessa tai palautetta kysyttäessä kovin hyvin. Esimerkiksi asunnottomat henkilöt hyvin harvoin osallistuvat asukastilaisuuksiin, asukasraateihin tai -paneelisiin, puhumattakaan vaikuttamistoimielimistä. Osallisuus ja osallistava näkökulma ei saakaan koskaan olla näennäistä, organisaation yltä tavoitteista lähtevää, vaan tavoitteena tulee olla mahdollisimman tasavertainen, molemminpuolinen, yhteinen kehittäminen ja ymmärryksen lisääminen. (Kivinen ym. 2020¹⁰.) Asunnottomuutta kokeneilta henkilöiltä voi ja tuleekin kysyä kokemuksia sekä palvelujärjestelmään, yhteiskunnan rakenteellisiin esteisiin, että asunnottomuuden taustasyihin liittyen. Usein asunnottomuutta kokeneilla henkilöillä, jotka asuvat esimerkiksi asumispalveluyksiköissä tai oleilevat asumispäivystyksessä, on paljon kokemusta asiakkuudesta eri palveluista. Heillä on myös kokemuksia siitä, miten yhteistyö toimii tai ei toimi eri viranomaisten välillä tai millaisessa asemassa sosiaalihuollon asiakas on asuntomarkkinoilla.

Pirkanmaalla, erityisesti Tampereella, asunnottomuutta kokevien henkilöiden parissa on kokeiltu asiakasraatitoimintaa, asiakkaiden yksilö- ja ryhmähaastattelua sekä kokemusasiantuntijatyötä osana asunnottomuustyön käytäntöjä ja kehittämistä (ks. esim. Perkiö ym. 2022¹¹; Pekkarinen ym. 2024¹²) ja kokemukset ovat olleet myönteisiä. Ammattilainen voi saada kehittäjäasiakkailta tai asiakasraatilaisilta hyvinkin kiteytyneitä ja koeteltuja näkemyksiä siitä, millaisilla keinoilla ja työmenetelmillä asunnottomuutta ennaltaehkäistään ja poistetaan. Hankkeen aikana toteutettavia osallisuustyön muotoja voisivat olla asiakasraadit oman tuotannon asumispalveluyksiköissä ja kokemusasiantuntijoiden mukaan ottaminen

¹⁰ Kivinen T, Vanjusov H & Vornanen R (2020) Asiakkaan ääni – osallisuus ja vaikuttamisen mahdollisuudet. Teoksessa A. Hujala & H. Taskinen Uudistuva sosiaali- ja terveysala. Tampere: Tampere University Press, 267–293.

¹¹ [asunnottomuus-tampereella-2022-sosiaalinen-raportti-liite-1-osallisuushaastattelut \(pirha.fi\)](#)

¹² [asunnottomuus-sisa-suomen-yhteistyöalueella-2024-sosiaalinen-raportti-pdf \(pirha.fi\)](#)

asumissosiaaliseen työhön. Hankkeessa hyödynnetään kokemustoimijoita esimerkiksi kehittämistyöpajoissa. Niihin kutsutaan mukaan keskeisissä järjestöissä, kuten Silta-Valmennus ry., A-Kilta ry. ja Kris Tampere ry., työskenteleviä kokemusasiantuntijoita. Kokemusasiantuntija osallistuu myös kuukausittaiseen projektiryhmään.

Yhtenä keskeisenä keinona asunnottomuuden uusiutumisen ehkäisemiseksi ja asunnottomuutta kokeneiden henkilöiden hyvinvoinnin ja toimijuuden vahvistamiseksi on huomion kiinnittäminen siihen, että asunnottomuutta kokeneen henkilön elämään tulee uusia sisältöjä. On puhuttu paljon siitä, että pelkät seinät eivät riitä, vaan ihminen tarvitsee mielekästä sisältöä elämäänsä ja päiviinsä. Erityisesti päihdeongelmasta kuntoutumisen ja rikoksettoman elämän näkökulmasta mielekäs päivätekeminen ja tulevaisuuden näkymien suunnittelu ovat keskeisessä roolissa. Työllistymisedellytyksien ja työkyvyn tuen tai toisaalta myös työkyvyn selvittely on Tampereen kaupungin ja hyvinvointialueen yhteistä työtä. Kaikkien asunnottomuutta kokeneiden kohdalla työllistymisasiat eivät ole ajankohtaisia. Kuitenkin niiden henkilöiden kohdalla, joilla on halua ja mahdollisuuksia edistää omaa työllistymistään, on keskeistä, että viranomaiset toimivat joustavasti asiakkaan asiassa.

Hankkeen aikana mallinnetaan monialaista yhteistyötä, palvelujen räätälöintiä ja yksilöllistä suunnittelua, jotta osatyökykyisille tai erittäin heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille löytyy mielekäs polku kohti työtä tai päivätoimintaa. Toisaalta yksilöllistä on sekin, kuinka suuret valmiudet työllistymiseen asunnottomuutta kokeneilla on. Esimerkiksi asunnottomana vankilasta vapautuvan henkilön kohdalla nopeakin työllistyminen palkkatyöhön voi tulla kyseeseen. Hankkeessa muodostetaan vastinparimalli Tampereen kaupungin työllisyyspalvelujen ja hyvinvointialueen Nopsajalka-työn ja vankierityisen työn välille. Tarvittaessa hyödynnetään Minun tiimini -mallia. Tärkeintä on huomioida asiakkaan tilanne kokonaisuutena, jolloin samat ammattilaiset tukevat sekä asumisen onnistumisessa että päivätekemisen ja kuntoutumisen suunnittelussa. Rakenteellisia esteitä poistetaan tiiviillä viranomaisyhteistyöllä.

6 Aikataulu

Vuosi 2025

- Hanke käynnistyy tammikuussa. Rekrytoinnit aloitetaan osin välittömästi hankepäättöksen saavuttua, osin vaiheistetaan helmi-maaliskuulle. Hanketyö pystytään aloittamaan tammikuussa niiden henkilöiden osalta, joilla on ennestään työsuhte hyvinvointialueella.
- Tampereen kaupunki aloittaa toimenpide 1:n toteutuksen suunnittelun ja tarvittaessa kilpailuttaa hankinnat. Asumisen turvaamisen mallin sekä välivuokrausselvityksen ja sosiaalisen vuokra-asumisen mallin laatiminen alkavat.

- Hankkeen konkreettinen etenemissuunnitelma aikataulutetaan kalentereihin.
- Projektiryhmä kokoontuu helmikuussa ensimmäisen kerran. Projektiryhmä kokoontuu kuukausittain, lukuun ottamatta kesälomakuukausia koko hankeajan.
- Asiakastyö käynnistyy rekrytointien myötä tammi-helmikuussa. yhteistyökumppaneille.
- Hankkeesta viestiminen aloitetaan sidosryhmille, asiakkaille ja
- Ohjausryhmä kokoontuu ensimmäisen kerran maaliskuussa ja toisen kerran touko-kesäkuussa. Hankkeen seuranta ja arviointi aloitetaan.
- Yhteistyön työpajat ja kokoukset käynnistyvät kevätkaudella ja jatkuvat syyskaudella.
- Henkilöstön koulutusten suunnittelu ja aikataulutus alkaa kevätkaudella, ensimmäiset toteutukset syksyllä.
- Toimintamallien työstäminen jatkuu koko vuoden eri foorumeilla.
- Ohjausryhmä kokoontuu syyskuussa ja marras-joulukuussa.
- Raportoidaan rahoittajan vaatimalla tavalla.

Vuosi 2026

- Asiakastyö jatkuu.
- Henkilöstön koulutukset ja työpajat jatkuvat.
- Ensimmäiset versiot toimintamalleista esitellään verkostoille.
- Ohjausryhmä kokoontuu helmikuussa ja toisen kerran touko-kesäkuussa. Hankkeen seuranta ja arviointia jatketaan.
- Juurruttamisesta tehdään suunnitelma ja se viedään seuraavan vuoden vuosisuunnitelmaan ja talousarvioon.
- Tarvittaessa päätökset viedään organisaatioiden päätöselimiin.
- Viestintää jatketaan.
- Konsulttitoimeksiantoina laaditut selvitykset (asumisen turvaamisen malli sekä välivuokrausta ja sosiaalisen vuokra-asumisen prosessia koskevat selvitykset) valmistuvat, asumisen turvaamisen mallin toimenpiteitä aletaan toteuttaa.

Vuosi 2027

- Asiakastyö jatkuu.
- Henkilöstön koulutukset ja työpajat jatkuvat tammi-huhtikuussa.
- Ohjausryhmä kokoontuu viimeisen kerran keväällä. Hankkeen tulokset esitetään ohjausryhmälle.
- Asiakastyö päätetään toukokuussa.

- Hankkeessa kehitetyt mallit viedään Innokylään ja raportoidaan rahoittajan edellyttämällä tavalla.
- Välivuokrausta ja sosiaalisen vuokra-asumisen prosessia koskevan selvityksen perusteella valitaan toteutettava toimintavaihtoehto, jonka täytäntöönpanoa aletaan selvittää.
- Hankkeen lopetus kesällä 2027. Loppuraportointi rahoittajan aikataulun mukaisesti.

7 Tuotokset, tulokset ja juurruttaminen

Hankkeen tuloksena ovat pysyvät ja toimintojen kustannustehokuutta ja vaikuttavuutta vahvistavat yhteistyörakenteet Tampereen kaupungin, Pirkanmaan hyvinvointialueen ja muiden keskeisten toimijoiden välillä. Olemassa olevia rakenteita ja yhteistyömalleja jatketaan, uusia pilotoidaan ja juurrutetaan. Erityisenä painopisteenä ovat vuokranantajien, Tampereen kaupungin ja hyvinvointialueen sosiaalihuollon yhteistyömallit asunnottomien ja asunnottomuustaustaisten henkilöiden asuttamiseksi ja asumisen seuraamiseksi. Lisäksi uutena avauksena muodostetaan yhteistyömalli vankierityiseen työhön. Pirkanmaan hyvinvointialueella käynnistetään lisäksi hankeaikana kotiin vietävien sosiaali- ja terveydenhuollon monialainen toiminta, eli Nopsajalka-työ.

Hankkeen tuotokset Tampereen kaupungin koordinoimien toimenpiteiden osalta ovat:

1. Nykytila-analyysi ja aiemmin kehitettyjen asumisen turvaamisen mallin toimenpiteiden toteuttamiskelpoisuuden arviointi ja jatkokehittäminen kolmikannassa Tampereen kaupungin, Pirkanmaan hyvinvointialueen ja vuokranantajien kanssa
2. Asumisen vaarantumistilanteisiin liittyvän yhteistyön arviointi ja mallintaminen Tampereen kaupungin ja Pirkanmaan hyvinvointialueen välillä
3. Nopeatahtisen asuttamisprosessin luominen, jonka avulla tehostetaan yleishyödyllisten vuokranantajien tarjoamien edullisten asuntojen asuttamisprosesseja ja samalla lisätään sosiaalihuoltolain mukaisten asumispalvelujen läpivirtaavuutta
4. Toiminnallisen yhteistyön pilotointi ja yhteistyörakenteen luominen toistuvasti asunnottomuutta kokevien kanssa työskentelemiseksi Tampereen kaupungin asumisneuvonnan ja Pirkanmaan hyvinvointialueen välillä.
5. Välivuokrausmallia ja sille vaihtoehtoista sosiaalisen vuokra-asumisen prosessia koskevien selvitysten valmistuminen. Selvitys sisältää toteutuskelpoisuuden arvioinnin ja esityksen kokonaistaloudellisesti edullisimman, asiakkaiden oikeuksien toteutumisen näkökulmasta tarkoituksenmukaisimman ja vuokra-asuntojen omistajien asuttamiskynnystä riittävästi madaltavan turvan mallista sekä sen rahoituksesta.

Hankkeen tuotoksina ovat Pirkanmaan hyvinvointialueen osalta:

1. Selkeästi viestitty yhteydenottoväylä asunnottomuuden uhatta oleville ja asunnottomuutta kokeville pirkanmaalaisille ja heidän kanssaan työskenteleville ammattilaisille. Yhteydenotosta käynnistyvä, tarvittaessa monitoimijainen asiakastyö mallinnetaan hankeajana.
2. Mallinnus monialaisesta liikkuvasta työstä sekä asumispalveluyksiköiden työn tueksi että kotiin vietävänä palveluna pitkäaikaisasunnottomuuden torjumiseksi.
3. Vankierityisen sosiaalihuollon ja tarvittaessa monialaisen yhteistyörakenteen mallinnus ja toimeenpano hyvinvointialueen avopalveluissa.

Hankkeen yhteiset, Tampereen kaupungin ja Pirkanmaan hyvinvointialueen tuotokset ovat:

1. Pirkanmaan asunnottomuuden vähentämisen yhteistyöryhmä jatkaa työskentelyään hankekauden ajan ja sen jälkeen. Hyvinvointialue vastaa yhteistyöryhmän koordinoinnista, ja Tampereen kaupunki osallistuu yhteistyöryhmän agendojen suunnitteluun ja tiedontuotantoon työskentelyn tueksi.
2. Asunnottomuustyön verkosto jatkaa työskentelyään hankekauden ajan ja sen jälkeen. Hyvinvointialueen edustaja toimii verkoston puheenjohtajana ja Tampereen kaupungin edustaja toimii verkoston sihteerinä.
3. Asumissosiaalisen työn ja asunnottomuustyön tueksi järjestetään yhteisiä koulutuksia, työpajoja ja muita tilaisuuksia, joissa henkilöstön osaamista vahvistetaan ja yhteistyön tekemistä sujuvoitetaan.
4. Yhteistyö tietotuotannossa jatkuu hankkeen ajan ja sen jälkeen. Yhteistyössä syntyneitä tietotuotteita, kuten sosiaalisia raportteja, muita raportteja ja koosteja hyödynnetään molempien organisaation toiminnan kehittämisessä ja vaikuttamistyössä. Tuotetut tietotuotteet ovat kansallisesti hyödynnettävissä.

8 Hankkeen hallinnointi ja organisoituminen

Kumpikin osapuoli, Pirkanmaan hyvinvointialue ja Tampereen kaupunki, vastaavat hankkeen hallinnoinnista oman osahankkeensa osalta. Kokoaikainen projektipäällikkö, joka on työsuhteessa Pirkanmaan hyvinvointialueella, vastaa hankkeen etenemisestä, raportoinnista ja tavoitteisiin pääsemisestä. Pirkanmaan hyvinvointialueen projektitoimisto tukee osaltaan hankkeen hallinnoinnissa ja hanketta raportoidaan myös projektitoimiston edellyttämällä tavalla organisaation sisällä. Hankkeeseen rekrytoitavien sosiaalihuollon ammattihenkilöiden hallinnollinen esihenkilö on työikäisten sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen vastuualueella toimiva palvelupäällikkö. Terveystuollon ammattihenkilöiden hallinnollinen esihenkilö on Tampereen asumispäivystys- ja tukiasuminen -yksikön osastonhoitaja ja

psykiatrian toimialueelle sijoittuvan henkilön osalta hallinnollinen esihenkilö on kyseisen yksikön esihenkilö. Hanketyön onnistumiseksi työntekijöiden sisällöllinen ohjaus ja johtaminen on kuitenkin projektipäälliköllä ja palvelupäälliköllä Työikäisten sosiaalityön ja ohjauksen vastuuyksikössä.

Tampereen kaupungin osalta Tampereen kaupungin projektitoimisto tukee hankkeen hallintoa. Hanketta raportoidaan ja seurataan Tampereen kaupungin projektisalkussa kuukausittain. Tampereen kaupungin toimenpiteeseen ei rekrytoida henkilöstöä, vaan alatoimenpiteitä edistetään Kestävä asuminen ja rakentaminen -yksikön henkilöstön turvin omien toimien ja virkojen ohessa, minkä lisäksi toimenpiteisiin kohdennetaan asiantuntijapalvelujen ostoja. Toimenpiteiden vastuuhenkilönä toimii asunto- ja kehityspäällikkö.

9 Hankkeen resurssit

Tampereen kaupunki on suunnitellut hankkivansa asiantuntijapalveluita yhteensä 100 000 eurolla. Asiantuntijapalvelujen ostot kohdentuvat seuraavasti: 40 000 euroa asumisen turvaamisen mallin jatkokehittämiseen ja nykytila-arvion toteuttamiseen sekä 60 000 euroa välivuokrausmallin ja sosiaalisen vuokra-asumisen prosessien toteuttamiskelpoisuuden edellytysten, kustannusarvion ja vaikuttavuusarvioinnin laatimiseen. Hankkeen resursseina ovat lisäksi Kestävä asuminen ja rakentaminen -yksikön asunto- ja kehityspäällikkö (noin 10 prosenttia työajasta kohdentuu hankkeelle), kehittämiskoordinaattori (noin 50 prosenttia työajasta kohdentuu hankkeelle) ja erityisasiantuntija (noin 30 prosenttia työajasta kohdentuu hankkeelle), joiden työpanokseen ei haeta rahoitusta. He kuitenkin työskentelevät omien toimiansa ja virkojen ohessa hanketta tukien ja edistäen osana yksikön perustoimintaa. Yksikön ydintehtävänä on edistää asumisen kohtuuhintaisuutta ja saavutettavuutta kaikille kuntalaisille. Lisäksi Tampereen kaupunki hakee rahoitusta kokemusasiantuntijan palkkioihin 7000 euron verran. Kokemusasiantuntijan on määrä toimia sekä asumisen turvaamisen mallin jatkokehittämisessä sekä välivuokrausmallin ja sosiaalisen vuokra-asumisen prosessin arvioinnissa.

Pirkanmaan hyvinvointialue osoittaa hanketyöhön projektipäällikön 100 % työpanoksen. Projektipäällikkö vastaa hankkeen etenemisestä, operatiivisesta toiminnasta, käytännön koordinaatiosta, viestinnästä ja yhteydenpidosta rahoittajaan, raportoinnista ja budjetin seurannasta. Projektipäällikkö koordinoi hankehenkilöstön säännöllisiä tapaamisia ja yhteistyön luomista muihin toimijoihin. Lisäksi hankkeeseen kohdistaa 25 % työpanoksen työikäisten sosiaalityön vastuualueella toimiva palvelupäällikkö, joka toimii hankkeeseen palkattavien työntekijöiden hallinnollisena esihenkilönä. Avopalveluissa toimiva kehittäjäsosiaalityöntekijä kohdistaa hanketyöhön 20 % työpanoksen. Hän toimii kerran kuussa kokoontuvan projektiryhmän puheenjohtajana, vastaa osallisuustyön etenemisestä ja Pirkanmaan hyvinvointialueen uusien toimintamallien suunnittelusta yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi hän

vastaa yhdessä Tampereen kaupungin kehittämiskoordinaattorin kanssa yhdyspintarakenteiden kehittämisestä ja toiminnasta. Avopalvelujen palvelulinjan taloussuunnittelija vastaa talouden seurannasta yhdessä projektipäällikön kanssa. Lisäksi hän vastaa taloushallinnosta. Hyvinvointialue hakee rahoitusta kokemusasiantuntijoiden ja kehittäjäasiakkaiden palkkioihin 4000 €. Kokemusasiantuntija osallistuu kuukausittain projektiryhmään. Lisäksi kokemusasiantuntijat ja kehittäjäasiakkaat osallistuvat työpajoihin ja henkilöstön koulutustilaisuuksiin.

Hyvinvointialueelle rekrytoidaan lisäksi hankkeen tavoitteisiin pääsemiseksi seuraavat kokoaikaiset henkilöresurssit:

- 3 HTV:ta sosiaalityöntekijöitä. 2 HTV:tä kohdennetaan vankierityiseen sosiaalihuoltoon. Heidän tehtävänä on kehittää ja koordinoita vankilasta asunnottomana vapautuvien ja asunnottomien sakko- ja lyhytaikaisvankien sosiaalihuollon palvelujen arviointia ja järjestämistä sekä asumissuunnitelman laatimista. 1 HTV kohdennetaan Nopsajalka-työhön, erityisen tuen tarpeessa olevien pitkäaikaisasunnottomien ja sen uhatta olevien henkilöiden palvelutarpeiden arviointiin, asumisen suunnitteluun ja asumisen tukeen.
- 6 HTV:ta sosiaaliohjaajia Nopsajalka-työhön. 2 HTV:tä kohdistuu Nopsajalkatyöhön erityisesti asumispalveluyksiköissä, sairaaloissa ja omissa kodeissa asuvien asunnottomuutta kokeneiden tai asunnottomuuden uhatta olevien henkilöiden asumisen turvaamiseksi. 1 HTV kohdistuu matalan kynnyksen etsivän ja liikkuvan sosiaaliohjauksen toteuttamiseen aktiivisesti päihteitä käyttävien henkilöiden asuttamiseksi ja asumisen turvaamiseksi. 3 HTV:tä kohdistuu asunnottomien, erityisesti nuorten, löytämiseksi ja tarvittavien palvelujen sekä asumisen järjestämiseksi.
- 3 HTV:tä sairaanhoitajia. 2 HTV:ta kondentuu Nopsajalka-työhön asumispalveluysiköihin ja koteihin vietävänä liikkuvana työnä. Kotipesänä on Tampereen asumispäivystyksikkö mutta työ on liikkuvaa ja monipaikkaista. 1 HTV:ta kohdentuu psykiatrian toimialueelle, erityisesti sairaaloiden osastoille, josta käsin käynnistetään monialainen yhteistyö sosiaalihuollon kanssa. Lisäksi työ kohdentuu Tampereen asumispäivystyksiköihin ja tarvittaessa muihin asumispalveluysiköihin.

Henkilöstöresurssien lisäksi hanketyön onnistumiseksi tarvitaan liikkuvan työn kannalta olennaisia työvälineitä. Näitä ovat: autot ja bussikortit, polttoaine; kannettavat tietokoneet ja matkapuhelimet; turvakengät ja työvaatteet. Lisäksi vaativan asiakastyön tueksi tarvitaan säännöllinen työnohjaus. Osaamisen vahvistamiseksi ja lisäämiseksi hankkeen aikana on tarkoitus järjestää asumissosiaalista työtä tekeväille verkostolle ja hankkeen yhteistyökumppaneille koulutusta keskeisimmiksi tunnistetuista teemoista. Koulutusten järjestämiseen haetaan rahoitusta 5000 € koko hankekaudelle.

10 Viestintä

Viestinnän tavoitteena on varmistaa, että hankkeesta viestitään avoimesti, ajantasaisesti, vuorovaikutteisesti ja monikanavaisesti. Viestintä on hankkeen hallinnoinnista vastaavan projektipäällikön, hankkeeseen osallistuvien kehittäjien ja osin myös muun hankehenkilöstön vastuulla. Jokaisella hankkeessa mukana olevalla työntekijällä on vastuu tiedon kulusta ja välittämisestä sidosryhmille. Palveluista tiedottaminen ja ennaltaehkäisevän, todenmukaisen tiedon viestiminen kuntalaisille on erittäin tärkeässä roolissa asunnottomuutta ennaltaehkäistäessä. Esimerkiksi kohdennetulla some-kampanjalla voidaan tavoittaa suuri määrä sellaisia ihmisiä, jotka hyötyisivät hankkeen työstä.

Asunnottomuustyön verkosto ja Pirkanmaan asunnottomuuden vähentämisen yhteistyöryhmä ovat foorumeita, joissa hankkeen asioista tiedotetaan ja samalla viestitään sidosryhmille. Hankkeen projektipäällikkö on molemmissa ryhmissä jäsenenä. Sosiaalipalveluissa viidakkorummulla on aivan erityinen tiedotusrooli, jota ei voi väheksyä. Usein palveluihin hakeudutaan sitten, kun niistä on kuultu hyviä kokemuksia tuttavilta. Myös kokemusasiantuntijoita tulee hyödyntää, kun mietitään viestinnän tavoitettavuutta.

Asiakas- ja sidosryhmäviestinnän lisäksi viestintä ja tiedottaminen ovat osa rakenteellisen sosiaalityön tekemistä. Mitä enemmän päätöksentekijöillä eli kaupungin ja hyvinvointialueen viranhaltijoilla ja poliittisilla päättäjillä ja valtakunnan tason päätöksentekijöillä on tietoa asunnottomuudesta ja sen vähentämiseen tähtäävästä työstä, sitä paremmat mahdollisuudet hankkeella on onnistua tavoitteissaan.

Asunnottomuushankkeen sidosryhmiä ovat muun muassa järjestöt, vuokratiloyhteisöt, seurakunnat, Y-Säätiö, Kela, valtakunnalliset verkostot ja päättäjät sekä muut kaupungit. Viestinnässä hyödynnetään Pirkanmaan hyvinvointialueen ja Tampereen kaupungin sisäisiä ja ulkoisia verkkosivuja, rakenteellisen sosiaalityön Tätä on rake-blogia, kaupungin ja hyvinvointialueen Instagram-tilejä, kaupungin ja hyvinvointialueen tiedotuslehteä sekä laajaa yhteistyöverkostoa.

Hankkeen edetessä on tärkeä viestiä saavutetuista tavoitteista ja kehitetyistä innovaatioista. Koska asunnottomuus on yhteiskunnallisesti katsottuna ongelma, joka vaikuttaa koko yhteiskuntaan, on tärkeä, että asunnottomuudesta annetaan todenmukaista tietoa. Asunnottomuutta kokevien äänen saaminen mukaan julkiseen keskusteluun on yksi viestinnällinen ja rakenteellinen tavoite. Erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten elämästä kertoessa on syytä huomioida aiheen sensitiivisyys. Toisaalta asunnottomuus koskettaa yhä laajemmin suomalaisia, joten ilmiön tuomisen lähemmäs valtavirtaa voidaan myös nähdä olevan yksi viestinnällinen tavoite.

11 Seuranta, arviointi ja mittarit

Kaikkia hankkeen toimenpiteitä seurataan ja mitataan säännöllisesti. Rahoittajalle raportoidaan rahoittajan edellyttämällä tavalla. Päävastuu tulosten seuraamisesta ja arvioinnista on hankkeesta vetovastuussa olevalla projektipäälliköllä ja hankkeen ohjausryhmällä. Toimenpiteiden vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta tulee arvioida koko hankkeen ajan. Jos jokin suunniteltu toiminto ei toimi, tulee sitä muuttaa ketterästi, jotta hankkeelle asetetut tavoitteet saavutetaan. Näin ollen hankkeen toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi ei kohdistu vain hankkeen päättymistä seuranneeseen aikaan.

Seurattavia asioita ja mittareita ovat ainakin: asiakasmäärät eri toiminnoissa; tehdyt toimenpiteet, kuten häätöjen ennaltaehkäisy tai peruuntuminen; Nopsajalan osalta liikkuvan tuen turvin asutettujen asunnottomien lukumäärä ja asumisen sujuminen sekä asiakkailta ja yhteistyökumppaneilta tullut palaute. Lisäksi vuosittain seurataan Tampereen ja Pirkanmaan asunnottomien lukumäärää ja sen kehitystä. Mittareiksi monialaisesta yhteistyöstä otetaan yhteisten asiakasprosessien lukumäärä; asumisen turvaamisen mallin kautta asutettujen henkilöiden lukumäärä ja toimijoiden palautteet. Palautteita voidaan kysellä kyselyin koko hankeajan, jotta toimintaa pystytään korjaamaan.

Tiettyjä tunnuslukuja, kuten asiakasmääriä, on tarpeen arvioida jokaisessa ohjausryhmän kokouksessa. Sen lisäksi, että hankkeen työntekijät arvioivat hankkeen etenemistä, sitä arvioidaan aikuissosiaalityön palvelujen johtoryhmässä ja Pirkanmaan asunnottomuuden vähentämisen yhteistyöryhmässä. Samalla kun arvioidaan asumisen tuen toiminnoissa onnistumista, tulee arvioida, onko asunnottomille henkilöille osoitettu vuokra-asuntoja yleishyödyllisiltä vuokranantajilta. Asuntojen tarjonnan ja asumisen tuen tulee kehittyä samassa linjassa, jotta tavoitteisiin päästään. Tampereen kaupungin kestävä asuminen ja rakentaminen -yksiköllä on tärkeä roolinsa asunnottomuusongelman ratkaisemisessa, ja yksikkö osallistuu hankkeen arviointiin keskeisesti.

12 Riskit ja niihin varautuminen

Suurimpana riskinä hankkeen onnistumisen kannalta ovat mahdolliset yhteiskunnalliset muutokset tai poikkeustilanteet. Niihin varautuminen on vaikeaa. Sosiaaliturvan varassa elävien henkilöiden osalta asunnottomuusriskiä kasvattaa vuosina 2023–2025 tehtävät muutokset sosiaaliturvaan. Saatujen tietojen mukaan esimerkiksi toimeentulotuen saajien lukumäärät ovat nousseet sekä perustoimeentulotuen että harkinnanvaraisen toimeentulotuen osalta. Henkilökohtaiset taloudelliset kriisit lisäävät asunnottomuusriskiä. Toimeentulotukilakiin tehdyt muutokset liittyen toimeentulotuessa huomioitavia kohtuullisiksi katsottavia asumismenoja voivat heikentää asunnottomien henkilöiden mahdollisuuksia saada vuokra-asuntoa. Tähän riskiin varaudutaan kehittämällä asumisen turvaamisen mallia ja Kelan kanssa tehtävää yhteistyötä

Toisena riskinä ovat toimintaympäristöön, kuten hyvinvointialueen organisaatioon kohdistuvat muutokset. Syksyllä 2024 käytyjen yhteistoimintaneuvottelujen myötä organisaation keski johdossa ja palvelulinjojen hallinnossa tapahtuu muutoksia. On oletettavaa, että hankekaudella hyvinvointialueella tapahtuu uusia muutoksia ja keskeisten toimijoiden työrooli ja asema organisaatioissa voi muuttua. Riskiin varaudutaan laatimalla kattava ja yksityiskohtainen suunnitelma sekä hankkeen operatiivisesta toiminnasta että laajemmin toimenpideohjelmasta. Näitä tiekarttoja seuraamalla voidaan edetä suunnitelmallisesti tavoitteita kohti.

Kolmantena riskinä ovat ammattihenkilöstön saatavuuteen ja pitovoimaan liittyvät riskit. Aiemmissa hankkeissa on todettu, että erityisesti sosiaalityöntekijöiden saatavuus ja sitoutuminen on haastavaa. Riskiä on ennakoitu esimerkiksi siten, että määrällisesti merkittävin resurssi tulee olemaan sosionomit, joiden saatavuus on huomattavasti parempi. Lisäksi riskiä pienennetään markkinoimalla hanketta verkostoissa, head huntaamalla pätevinä tunnettuja ammattilaisia ja panostamalla sekä johtamiseen että työn tukirakenteisiin. Arvion mukaan työikäisten sosiaalipalveluissa on paljon kokemustietoa siitä, kuinka asunnottomuushankkeita kannattaa toteuttaa ja kuinka henkilöstöä tuetaan vaativassa työssä.

Neljäntenä riskinä on riittävä asuntojen saatavuus ja yhteistyörakenteiden toimivuus. Hankkeen onnistuminen edellyttää läheistä yhteistyötä hyvinvointialueen, kunnan, vuokra-asuntotoimijoiden ja järjestöjen välillä, ja esimerkiksi yhteistyörakenteisiin liittyvät varjoalueet voivat haastaa asuntojen löytämistä asunnottomille henkilöille. Lisäksi on huomioitava, että hankkeessa suunnitellut toimenpiteet ovat osin riippuvaisia ja toisistaan erottamattomia muiden pitkäaikaisasunnottomuuden asunnottomuuden poistamisen toimenpideohjelman toimenpiteiden kanssa, joka tarkoittaa käytännössä, että myös näitä toimenpiteitä tulee päämäärätietoisesti edistää, eikä toimenpideohjelma voi keskittyä vain rahoitettavien hankekohteiden ympärille. Riskiin varaudutaan niin, että kaikille toimenpiteille määritellään vastuuhenkilöt, jotka raportoivat toimenpiteen toteutumisen tilanteesta Pirkanmaan pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisen yhteistyöryhmässä, jonka lisäksi toimenpiteitä, joille haetaan ulkoista rahoitusta, seurataan hankkeen ohjausryhmässä. Koska haasteet yhteistyössä havaitaan usein ensimmäiseksi asunnottomuustyön operatiivisella tasolla, sisällytetään toimenpideohjelman tilannekatsaus asunnottomuustyön verkoston asialistalle pysyväksi aiheeksi, ja verkostosta nousevat huomiot viedään yhteistyöryhmän tietoon. Lisäksi hyödynnetään jo olemassa olevia yhteisiä, teemakohtaisia yhteistyörakenteita ja tarvittaessa järjestetään teemakohtaisia työpajoja ja yhteistyötapaamisia, joissa hyvistä käytännöistä ja kehittämistä edellyttävistä kokonaisuuksista voidaan keskustella kunnan, sosiaalihuollon, vuokranantajien ja järjestökentän toimijoiden kesken. Näiden tapaamisten keskeinen sisältö ja huomiot viedään Pirkanmaan asunnottomuuden vähentämisen yhteistyöryhmän tietoon, jotta havaittuja epäkohtia voidaan järkevästi kehittää.

Viides riski liittyy erityisasiantuntemusta edellyttävien palvelujen hankintaan. Asiantuntijapalvelujen hankintaan liittyy tässäkin hankkeessa niille ominaisia riskejä, jotka kiinnittyvät esimerkiksi palvelun laadun riittävään määrittelyyn, palvelun sisältöön ja palveluntarjoajan asiantuntemuksen arvioimiseen. Hankintoihin liittyviin riskeihin varaudutaan ensisijaisesti sillä, että konsulttitoimeksiantoja ohjataan tarkasti ja varmistetaan, että asiantuntijapalvelun tuottajalla on riittävä tietämys toimeksiannon kannalta keskeisistä paikallisista olosuhteista, palveluverkon kokonaisuudesta ja kehitettävien toteutusvaihtoehtojen onnistumisen riippuvuussuhteista. Lisäksi riskiä pyritään pienentämään mahdollisimman kattavilla vaatimusmäärittelyillä, jotka eivät kuitenkaan sulje pois vaihtoehtoisia toteutustapoja sekä mahdollisuudella uusien ratkaisujen rajattuihin kokeiluihin tai pilotointeihin, jotta ratkaisuehdotuksia voidaan käytännössä testata.